

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΙΑ

η.μ.σ.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων - Πανεπιστήμιο Πειραιά

Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

**“ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΡΟΜΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ”**

ΣΤΑΥΡΟΝΙΚΗ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΚΟΤΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Κόρινθος, Απρίλιος 2019

Department of Political Studies and International Relations - University of Peloponnese

Department of Economics – Democritus University of Thrace

Department of Economics – Aristotle University of Thessaloniki

Department of Business Administration - University of Piraeus

Interuniversity Interdepartmental

Master Program in

«Local and Regional Government and Development»

**“EUROPEAN AND NATIONAL POLICIES FOR THE INTEGRATION OF
ROMA. THE ROLE OF THE GREEK LOCAL SELF-GOVERNMENT
ORGANIZATIONS”**

KAPETANAKOU STAVRONIKI

Professor: KOTIOS AGGELOS

Corinth, April 2019

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση, του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή μου, Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Άγγελο Κότιο, που με τίμησε αναλαμβάνοντας την επίβλεψη της Διπλωματικής μου Διατριβής.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα τον κ. Εμμανουήλ Κουτουλάκη Ερευνητή Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τη πολύτιμη καθοδήγηση και συνεργασία καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της διατριβής μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια και τους φίλους μου ,για τη στήριξη τους , κατά τη συγγραφή της παρούσας διατριβής.

“Θα πρέπει να ξέρουμε όλοι ότι η διαφορετικότητα κεντάει ένα πλούσιο χαλί, και πρέπει να καταλάβουμε πως όλοι οι κόμποι του χαλιού έχουν ισότιμη αξία, ανεξάρτητα από το χρώμα τους”

Maya Angelou

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι οι πολιτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά. Αρχικά γίνεται μια περιγραφή των γενικών χαρακτηριστικών των Ρομά και μια σύντομη καταγραφή της ιστορικής διαδρομής τους στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Αναλύεται η έννοια και οι εκφάνσεις του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, που βιώνουν οι Ρομά μέχρι τις μέρες μας. Ακολούθως γίνεται καταγραφή της Ευρωπαϊκής Πολιτικής και της Εθνικής Στρατηγικής για την Ενσωμάτωση των Ρομά. Γίνεται αναφορά στα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία που αποτελούν τα βασικά χρηματοδοτικά και πολιτικά εργαλεία των κρατών μελών, στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της μείωσης των ανισοτήτων εντός της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της αξιοποίησης των ΕΔΕΤ ο οδηγός του ευρωπαϊκού δικτύου EURoma παρέχει χρήσιμες συμβουλές στις τοπικές αρχές για την αποτελεσματική απορρόφηση των κονδυλίων που αφορούν την ενσωμάτωση των Ρομά. Τέλος καταγράφονται πρόσφατα μέτρα που έχουν ληφθεί στη χώρα μας, στους τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, της υγείας και της στέγασης, όπου εμφανίζεται σημαντικός και ενισχυμένος ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς οι τοπικές αρχές είναι οι θεσμοί που βρίσκονται πιο κοντά στους πολίτες και πολλές από τις πιο σημαντικές αποφάσεις που αφορούν τους Ρομά λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο, λόγω της «εγγύτητας».

Λέξεις κλειδιά: Ρομά, Κοινωνικός Αποκλεισμός, Ευρωπαϊκή Πολιτική, Εθνική Στρατηγική, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Κοινωνική Ενσωμάτωση

ABSTRACT

The subject of this paper is Roma integration policies. Firstly, a description of the general characteristics of the Roma and a brief record of their historical journey in Europe and Greece is made. It analyzes the meaning and manifestations of the phenomenon of social exclusion experienced by the Roma up to the present day.

The European Policy and the National Strategy for Roma Inclusion are then recorded. Reference is made to the European Structural and Investment Funds, which are the main financial and policy tools of the Member States, in the design and implementation of policies aimed at strengthening social cohesion and reducing inequalities within the EU.

As part of the ESIF utilization, the EURoma guide to the European network provides useful advice to local authorities on the effective absorption of Roma integration funds. Finally, recent measures have been taken in our country in the areas of education, employment, health and housing, where the role of Local Authorities is significant and strengthened, as local authorities are the institutions closest to the citizens and many of the most important decisions concerning the Roma are taken locally, due to "proximity".

Key Words: Roma, social exclusion, European Policy, National Strategy, Local Self - Government, Social Integration

Συνομογραφίες

ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
ΚΕΑ	Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης
ΠΟΥ	Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας
ΑΜΕΑ	Άτομα με Αναπηρία

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	3
A. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ & ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.....	5
1.1 Ρομά - Γενικά Στοιχεία	5
1.2 Έννοια και εκφράσεις του κοινωνικού αποκλεισμού	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ.....	17
3.1.Η κατάσταση των Ρομά στην Ελλάδα	17
3.2 Ιστορική διαδρομή των Ρομά στην Ελλάδα.....	18
3.3 Η οργάνωση των Ελλήνων Ρομά	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΘΝΙΚΕΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.....	23
4.1 Εθνική στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά.....	23
4.2 Περιφερειακή στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ & ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ / ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ	29
5.1 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά & Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).....	29
5.2 Καλές πρακτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά.....	30
5.3.Οι συστάσεις του ΕΡΙΟ προς την Ε.Ε.	32
5.4 Η αναγκαιότητα βελτίωσης της κοινωνικής κατάστασης των Ρομά	33
B. ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ.....	35
6.1.Η τοπική αυτοδιοίκηση.....	35

6.2.Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ενσωμάτωση των Ρομά.....	36
6.3 Ο οδηγός EURoma προς τις τοπικές αρχές για την αξιοποίηση των ΕΔΕΤ.....	37
6.4 Θεσμικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη των τοπικών αρχών.....	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ	39
7.1.Εισαγωγή.....	39
7.2 Στέγαση.....	40
7.3 Εκπαίδευση.....	45
7.4 Απασχόληση.....	48
7.5 Υγεία.....	54
7.6 Κοινωνικο εισοδημα αλληλεγγύης.....	56
7.7 Κέντρα Κοινότητας – Παράρτημα Ρομά.....	57
7.8 Γραφείο για θέματα Ρομά από το Συνήγορο του Πολίτη.....	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	62

Εισαγωγή

Θα πρέπει να καταστεί σαφές προ της έναρξης της κυρίως ανάλυσης της ανά χείρας εργασίας πως οι Ρομά αποτελούν μια από τις ομάδες του κοινωνικού ιστού που βρίσκονται εδώ και πολλά έτη στο περιθώριο και συνεχώς αποτελούν ικανό στόχο για την εμφάνιση φαινομένων που έχουν να κάνουν με διακρίσεις και φυσικά κοινωνικό αποκλεισμό και μάλιστα έντονο και ορατό σε κάθε έκφανση της καθημερινότητάς τους. Ταυτόχρονα δεν είναι λίγες οι φορές που η κοινωνία κινείται με γνώμονα εδραιωμένες προκαταλήψεις εις βάρος τους γεγονός που οδηγεί ακόμη και σε παραβίαση των δικαιωμάτων τους.

Τα τελευταία χρόνια έχουν ληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες προς την κατεύθυνση της διευθέτησης των προβλημάτων τους. Τα προβλήματα αυτά έχουν να κάνουν με τη στέγαση, την εκπαίδευση, την απασχόληση και τέλος την υγειονομική περίθαλψη. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός πως το πλαίσιο αυτών των πρωτοβουλιών εκκινεί από το επίπεδο της τοπικής κοινωνίας, κλιμακώνεται σε επίπεδο περιφερειακό και πανεθνικό και κορυφώνεται σε επίπεδο πανευρωπαϊκό.

Συνεπώς η ανά χείρας διπλωματική εργασία κινήθηκε προς την κατεύθυνση της διερεύνησης του ίδιου του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως προς τη δημιουργία σε πρώτο χρόνο και την τελική υλοποίηση σε δεύτερο χρόνο των δράσεων εκείνων (πολιτικών πρωτοβουλιών) που είχαν ως στόχο τους το να επιλύσουν τα σημαντικότερα εκ των προβλημάτων των Ρομά με απώτερο στόχο πάντα την οριστική και αληθή ενσωμάτωση των τελευταίων ως ισότιμα μέλη στην εκάστοτε τοπική κοινωνία.

Εκ της ανάλυσης που προηγήθηκε καθίσταται σαφές πως τα ερευνητικά ερωτήματα της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας είναι τα κάτωθι:

1. ποια είναι τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των Ρομά, η ιστορία τους και ποιες είναι οι εκφάνσεις του κοινωνικού αποκλεισμού που αντιμετωπίζουν ;
2. ποια είναι η υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά και ποιες οι δράσεις που υλοποιούνται σε επίπεδο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και τέλος πανευρωπαϊκό με απώτερο στόχο την ενσωμάτωση των Ρομά στον ευρύτερο κοινωνικό ιστό;

3. ποια η συνεισφορά των φορέων που συναπαρτίζουν το επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Ρομά;

Η ερευνητική μεθοδολογία της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας συμπεριλαμβάνει τη χρήση:

1. βιβλιογραφίας που να σχετίζεται με την αποτύπωση της ιστορίας των Ρομά, με τα ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού και τέλος με την καταγραφή των προβλημάτων της καθημερινότητάς τους,
2. στοιχείων από εθνικές εγκυκλίους & νόμους και από την εν γένει νομοπαραγωγική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτά τα βασικά κείμενα αναφοράς αποτυπώνονται με τον πιο έκδηλο τρόπο οι επίσημες κρατικές και υπερεθνικές πολιτικές οι σχετικές με το υπό διερεύνηση ζήτημα της ανά χείρας διπλωματικής.

Η διάρθρωση της ανά χείρας διπλωματικής είναι η ακόλουθη:

Το εναρκτήριο σκέλος της εν λόγω διπλωματικής αναλώνεται στην ορολογική αποσαφήνιση της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και στην ανάλυση των διαφορετικών εκφάνσεων αυτού πάντοτε σε συσχέτιση με τους Ρομά. Παρουσιάζονται, επίσης, τόσο η ιστορία όσο και η υφιστάμενη κατάσταση των Ρομά. Σε αυτό το μέρος καταγράφονται και οι Ευρωπαϊκές, Εθνικές και Περιφερειακές Πολιτικές ενσωμάτωσης των Ρομά.

Η συνέχεια της εν λόγω διπλωματικής εξετάζει τον πολύ ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζει η Τοπική Αυτοδιοίκηση από το στάδιο της πρότασης μέχρι και της τελικής υλοποίησης δράσεων που έχουν ως στόχο την επίλυση των σημαντικότερων ζητημάτων των Ρομά.

Τέλος, η εν λόγω διπλωματική αποσκοπεί στη διατύπωση συμπερασμάτων για τις δράσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, για την επίλυση προβλημάτων και την τελική ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό των Ρομά στην Ελλάδα.

Α. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ & ΕΘΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

1.1 Ρομά - Γενικά Στοιχεία

Ο όρος «Ρομ» (πληθ. Ρομά), χρησιμοποιείται συνήθως στα γραπτά κείμενα και στις πολιτικές συνομιλίες της Ε.Ε. για να εκφράσει μια πληθώρα ομάδων του πληθυσμού που μπορεί να είναι: α) Αθίγγανοι, β) Ταξιδευτές, γ) Ρομά, δ) Σίντι, ε) Boyash, στ) Ασκάλι καθώς και ζ) Μανούς (European Commission,2004). Οι Ρομά αποτελούν λαό που φέρει χαρακτηριστικά (όπως για παράδειγμα το σκούρο χρώμα δέρματος) που δεικνύουν προέλευση από το Βορρά της Ινδίας και εν γένει Καυκάσια προέλευση. Από εκείνα τα μέρη ορμώμενοι έχουν διασκορπιστεί σε πολλά μέρη ανά τον κόσμο (<https://unipressitysite.wordpress.com>).

Πιθανολογείται ότι η αρχή της ανά τον κόσμο διασποράς τους με ορμητήριο το Βορρά της Ινδίας εκκίνησε χρονικά και επεκτάθηκε καθόλο το διάστημα από τον 5^ο μ.Χ. έως και τον 10^ο μ.Χ. αιώνα (Morar et al.,2004). Το διάστημα μετά το 10^ο μ.Χ. αιώνα εκκίνησε η προς Δυσμάς διασπορά τους (Roma Alert,2012).

Κατά τα τέλη του 15^{ου} αιώνα, καταγράφεται η είσοδος και διασπορά τους στην Ευρώπη.

Η ονομασία «Γύφτοι» αποτελεί παραφθορά της ονομασίας «Αιγύπτιοι», καθώς στα χρόνια του Βυζαντίου υπήρχε η πεποίθηση ότι εισήλθαν μέσω της Αιγύπτου. Η ονομασία «Αθίγγανοι», τους αποδόθηκε λόγω της σύνδεσης τους με μια θρησκευτική ομάδα, που έδρασε τον 8ο αιώνα στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ωστόσο ο εν λόγω όρος πέραν της θρησκευτικής του χροιάς ετυμολογικά δεικνύει το "ανέγγιχτο" και συντίθεται από το στερητικό «-α-» ακολουθούμενο από το ρήμα *θιγγάνω* που σημαίνει "αγγίζω" (<https://el.wikipedia.org/wiki/Ρομά>)

Η εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (που έγινε το έτος 2011) περί του συνολικού πληθυσμού των ανά την Ευρωπαϊκή Ήπειρο εγκαταβιούντων Ρομά κάνει λόγο για 6.172.800. Αυτό αντιστοιχεί σε ένα ποσοστό της τάξης του 1,73% επί του συνολικού πληθυσμού της Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Την ίδια στιγμή το Συμβούλιο της Ευρώπης εκτιμούσε πως ο πληθυσμός των Ρομά και των Travellers αριθμούσε 11.256.900 μέλη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

Παρατηρούνται μεγάλες αποκλίσεις στον ακριβή προσδιορισμό του αριθμού των Ρομά λόγω του νομαδικού χαρακτήρα της φυλής αλλά και λόγω της ελλιπούς καταγραφής τους στα εθνικά μητρώα πολιτών και μάλιστα χωρίς τη χρήση στοιχείων που υποδηλώνουν την εθνοτική τους καταγωγή.

1.2. Έννοια και εκφράσεις του κοινωνικού αποκλεισμού

Με τον όρο «κοινωνικός αποκλεισμός» οι Γάλλοι φιλόσοφοι της δεκαετίας του 1960 περιέγραψαν την έννοια της αποξένωσης του ατόμου από το σύστημα αξιών της ευρύτερης κοινωνίας .

Το 1974 ανακοινώθηκε υπό τον τίτλο: *Φτώχεια I* το 1^ο Κοινοτικό Πρόγραμμα, που είχε σαν πάγιο στόχο τη μάχη κατά του φαινομένου της φτώχειας. Σε αυτό ενσωματώθηκε ο κάτωθι νοηματικά συνδεδεμένος χαρακτηρισμός: *«υπό την έννοια των αποκλεισμένων νοούνται «άτομα και οικογένειες των οποίων οι πόροι είναι τόσο μικροί, ώστε να αποκλείονται από το ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο διαβίωσης της χώρας στην οποία ζουν».*

Το 1984, στο κοινοτικό πρόγραμμα *Φτώχεια II*, διευρύνεται ο ορισμός για τον «κοινωνικό αποκλεισμό» καθώς γίνεται αναφορά για *«πόρους υλικούς, πολιτιστικούς, κοινωνικούς».*

Το 1989 ήρθε η σειρά για την εκπόνηση της 3^{ης} συνέχειας του εν λόγω προγράμματος. Σε αυτό για πρώτη φορά φαίνεται η αντικατάσταση του όρου της φτώχειας με εκείνη του *κοινωνικού αποκλεισμού* (Τσιάκαλος, 1998).

Το 1991, για 1^η φορά η πολύ σημαντική έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού συνδέθηκε με την αποστέρηση θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, καθώς την ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟ της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζεται ότι: *«ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν σημαίνει μόνο ανεπαρκές εισόδημα. Υπερβαίνει ακόμα και την συμμετοχή στην εργασιακή ζωή. Εκδηλώνεται σε τομείς όπως η στέγαση, η εκπαίδευση, η υγεία και η πρόσβαση σε υπηρεσίες. Θίγει όχι μόνο άτομα που έχουν υποστεί σοβαρή επισθοδρόμηση αλλά και κοινωνικές ομάδες...».*

Το Συμβούλιο των Υπουργών το 1994, προσδιόρισε εννοιολογικά το ποιες κοινωνικές ομάδες δύνανται να αποκαλούνται ως κοινωνικά αποκλεισμένοι: *«οι άνθρωποι που δεν είναι σε θέση να απολαμβάνουν με τρόπο καθολικό και ουσιαστικό τα ανθρώπινα δικαιώματα».*

Κατά συνέπεια, ως κοινωνικά αποκλεισμένος δύναται να αποκαλείται όποιος αδυνατεί ή ακόμα και παρεμποδίζεται να απολαμβάνει τα στοιχειώδη θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα που απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη μέσα σε μια ευνομούμενη και θεσμικά οχυρωμένη κοινωνία. Ως τέτοια λογίζονται τα κάτωθι δικαιώματα: α) η στέγαση, β) η παιδεία, γ) η εργασία και δ) η υγεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

Στο παρόν Κεφάλαιο θα επιχειρηθεί από τη γράφουσα μια αποτύπωση των σημαντικότερων σταθμών υλοποίησης της ευρωπαϊκής πολιτικής της σχετικής με το ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης των πληθυσμών Ρομά στις χώρες - μέλη της Ε.Ε.

Συγκεκριμένα δια των Κοινοτικών Οδηγιών 2000/43/ΕΚ & 2000/78/ΕΚ, που εξεδόθησαν το έτος 2000, δινόταν ένα τέλος στις διακρίσεις κατά των ατόμων (κι συνεπακόλουθα πληθυσμών) επί τη βάσει εθνικής και φυλετικής καταγωγής (στην περίπτωση αυτή εντάσσονται φυσικά οι Ρομά). Η καταπολέμηση των διακρίσεων αυτών συμπεριελάμβανε όλες τις μείζονες εκφάνσεις της ανθρώπινης καθημερινότητας ήτοι την εργασία, την παιδεία, τη δικαιοσύνη, την υγεία και φυσικά την πρόσβαση σε παντός είδους αγαθά και στην παροχή παντός είδους υπηρεσίας. Οι συγκεκριμένες πρόνοιες στην Ελλάδα ίσχυσαν μετά την ψήφιση του εξής νομικού πλαισίου Ν.3304/05 (ΦΕΚ 16/Α/27-01-05).

Ένα έτος μετά ήτοι το 2001 η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε - στηριζόμενη στην Απόφαση του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000 (2000/750/ΕΚ) - στην ανακοίνωση μιας εξαιρετικά σημαντικής της πολιτικής πρωτοβουλίας με τίτλο: “Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης κατά των διακρίσεων (2001-2006)”. Σκοπός της εν λόγω απόφασης ήταν η λήψη τινών μέτρων που είχαν σαν πραγματικό και δεδηλωμένο στόχο: α) την περιστολή των διακρίσεων, β) τη συμπλήρωση των δραστηριοτήτων. Αυτά όλα θα έπρεπε να καθρεπτίζονται και στο Κοινοτικό νομοθετικό πλαίσιο.

Λίγα έτη μεταγενέστερα (ήτοι το 2004) έκανε την εμφάνισή της στο χώρο της Ε.Ε. μια εξαιρετικά επιδραστική μελέτη με τίτλο: «*Η κατάσταση των Ρομά σε μια διευρυμένη Ε.Ε.*». Σε αυτήν την αναφορά ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην προάσπιση των δικαιωμάτων της θέσης της γυναίκας στους πληθυσμούς Ρομά.

Επειδή, όμως, η υλοποίηση πολιτικών προστασίας και ένταξης των Ρομά δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την παράλληλη χρηματοδοτική ροή για αυτό το λόγω το Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Κοινωνικό Ταμείο σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο: «*Inter Service Group on Roma*» - που εξεδόθη το έτος 2004 - θα μπορούσαν να συνεισφέρουν

μέσα από την χρηματοδότηση (για τα έτη 2007 – 2013) δράσεων συμβουλευτικής, εκπαίδευσης και εν γένει συνδρομής προς τους πληθυσμούς Ρομά που μένουν σε χώρες μέλη της Ε.Ε.

Το 2007 θεσμοθετήθηκε το πρόγραμμα *PROGRESS* με στόχο του να εξασφαλίσει χρηματική ενίσχυση για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων. Το *PROGRESS* χρηματοδοτεί δραστηριότητες συνεργασίας, ευαισθητοποίησης, διάδοσης καθώς και ενίσχυσης των βασικών συντελεστών για την περίοδο 2007-2013, στους πέντε κύριους τομείς δραστηριοτήτων: απασχόληση, κοινωνική προστασία και ενσωμάτωση, εργασιακές σχέσεις, ισότητα των φύλων.

Με στόχο την καλύτερη ένταξη του πληθυσμού των Ρομά στην Ευρώπη των 25 κρατών – μελών, ξεκίνησε η νέα ευρωπαϊκή πρωτοβουλία «*Δεκαετία 2005-2015 για την ενσωμάτωση των Ρομά*». Το 10ετές πρόγραμμα δράσης θέτει στο επίκεντρο τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με την υγεία, την εύρεση εργασίας και την εν γένει εκπαίδευση τόσο των μετακινούμενων ανά την Ευρώπη πληθυσμών όσο και των ίδιων των Αθίγγανων. Την ίδια περίοδο (ήτοι το Δεκέμβριο του 2007) ζητήθηκε εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η προετοιμασία μιας αναφοράς προόδου με όλες τις δράσεις που έχουν ήδη αναληφθεί για την βελτίωση της θέσης των Αθίγγανων.

Στις 16.09.2008 πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες ,με πρωτοβουλία μη κυβερνητικών οργανώσεων ,η πρώτη σύνοδος κορυφής με στόχο την ενιαία πολιτική των κρατών μελών στην καταπολέμηση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού στους πληθυσμούς Ρομά .

Την ίδια χρονική περίοδο δημιουργήθηκε η *Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*. Η εν λόγω πλατφόρμα σαφώς εντάχθηκε στο πλαίσιο της στρατηγικής υπό τον τίτλο Ευρώπη 2020 και είχε ως στόχο της την αντιμετώπιση των φαινομένων φτωχοποίησης και περιθωριοποίησης των Ρομά. Ως σημείο εκκίνησης της εφαρμογής της εν λόγω πλατφόρμας ετέθη το έτος 2010 και η χρονική της ισχύς θα έφθανε μέχρι και το έτος 2020 (ήτοι σε ορίζοντα δεκαετίας) στοχεύοντας στη διαμόρφωση κοινής στρατηγικής των κρατών μελών για το θέμα των Ρομά και προωθώντας τη αποκλειστική χρήση μέρους των ευρωπαϊκών κονδυλίων για την ανάληψη δράσεων για την ενσωμάτωσή τους

Εκ του συνολικού ποσού των διαθέσιμων ανά κράτος μέλος πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) είχε υπολογιστεί η δέσμευση του 1/5 (αναλόγως προς τις ανάγκες των εκάστοτε Περιφερειών & Κοινωνικών Φορέων) προς κάλυψη επενδυτικών προτεραιοτήτων σχετικών με την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Ρομά.

Το 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέφερε με επίσημη ανακοίνωση την αναγκαιότητα της εξάλειψης κοινωνικού αποκλεισμού των δώδεκα εκατομμύρια Ρομά που διέμεναν τότε, στον ευρωπαϊκό χώρο. Μάλιστα, προκειμένου να αποκρυσταλλωθεί μια όσο το δυνατόν πιο πλήρης στρατηγική εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ελήφθησαν υπόψιν και συγκεκριμένες μελέτες / έρευνες που με τα αποτελέσματά τους αναδείκνυαν το που είχαν μεγαλύτερη ανάγκη συνδρομής οι πληθυσμοί Ρομά. Ως μια τέτοιου είδους έρευνα θα μπορούσε να εκληφθεί και εκείνη που συνετάχθη σε απόλυτη σύμπλευση από τους εξής φορείς: α) ΟΗΕ, β) Ευρωπαϊκή Ένωση και γ) Παγκόσμια Τράπεζα. Τον Απρίλιο του ίδιου έτους προέκυψε και η τελική έγκριση του τελικού πλαισίου αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά στην αντιμετώπιση των διακρίσεων, που υφίσταντο οι Ρομά. Αυτό το πλαίσιο δεν θα ήταν υπερβολή να λεχθεί πως αποτέλεσε παράλληλα και τον πυρήνα των στρατηγικών ενός εκάστου κράτους μέλους της Ε. Ε. στον αγώνα κατά της φτώχειας και των ανισοτήτων που αντιμετώπιζαν οι Ρομά.

Φυσικά η καταβολή ποσών εκ του Κοινοτικού προϋπολογισμού σαφώς θα χρειαζόταν και ένα αυστηρό ελεγκτικό μηχανισμό. Αυτός ο μηχανισμός ενεργοποιήθηκε με την υποχρεωτική υποβολή ετήσιων εκθέσεων που προετοιμάζε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και κατέθετε προς έγκριση τόσο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όσο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι εκθέσεις αυτές θα συντάσσονταν σε ετήσια βάση έως και το έτος 2020 με απώτερο σκοπό την ολική αξιολόγηση της συντελεσθείσας προόδου (COM(2014) 2009final).

Η διαδικασία υποβολής των ετήσιων αξιολογικών εκθέσεων άρχισε να λειτουργεί κανονικά και στη δεύτερη χρονιά θέσπισης του εν λόγω μέτρου (συγκεκριμένα στις 23.05.2012) είδε το φως της δημοσιότητας (με συντάκτη την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) η 1^η αξιολόγηση των ανά χώρα μέλος της Ε.Ε. εθνικών σχεδίων για την καταπολέμηση των ανισοτήτων και την ταχύτερη και ισότιμη ένταξη των Ρομά στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό. Ωστόσο τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αμιγώς αναμενόμενα καθώς έγινε ορατό το γεγονός πως ενώ οι χώρες της Ε.Ε. έλαβαν μια σειρά από δράσεις δεν διέθεσαν και τους κατάλληλους υποστηρικτικούς πόρους. Εκ του συνόλου των κρατών μελών της Ε.Ε. φάνηκε πως οι μισές περίπου (συγκεκριμένα 12 χώρες) κατάφεραν να

ορίσουν με ακρίβεια τόσο το κανονιστικό πλαίσιο όσο και τα ακριβή κονδύλια που θα διέθεταν για το στόχο της καλύτερευσης της θέσης των πληθυσμών Ρομά σε: α) παιδεία, β) αγορά εργασίας, γ) πρόσβαση με στέγη και τέλος δ) υγεία. Μια εκ των 12 αυτών χωρών ήταν και η Ελλάδα.

Έχοντας, πλέον, φθάσει στο έτος 2013 - και συγκεκριμένα στις 23 του μηνός Απριλίου – το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε το υπ' αριθμόν 1927 ψήφισμά του που είχε ως θέμα την καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίστανται για την ακρίβεια τα παιδιά των πληθυσμών Ρομά. Τα σημαντικότερα εκ των προβλημάτων των παιδιών των Ρομά είχαν να κάνουν με την έλλειψη επαρκούς προγεννητικού και βρεφικού ελέγχου αλλά και την εν γένει απουσία ποιοτικής υγειονομικής περίθαλψης, την παιδική φτώχεια, τις ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης, τη μειωμένη ικανότητα πρόσβασης στο εκπαιδευτικό σύστημα, το σχολικό bullying και τέλος τον πολύ σοβαρό κίνδυνο εμπορίας (Ασημακόπουλος και συν.,2016).

Στην αξιολογική έκθεση του 2015 σχετικά με τις εθνικές στρατηγικές, που ακολουθήθηκαν από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. αναφορικά στα ζητήματα αντιμετώπισης των προβλημάτων και ένταξης των Ρομά, και εάν αυτές είναι συμβατές με το πλαίσιο που έχει θέσει η Ε.Ε. σχετικά έγιναν μερικές πολύ σημαντικές επισημάνσεις. Συγκεκριμένα στην εν λόγω έκθεση αναφέρθηκαν οι προτεραιότητες χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ταμείων για το σύνολο της εξαετίας (2014-2020). Στα πολύ σημαντικά στοιχεία της εν λόγω έκθεσης εντάσσονται, επίσης, και η λεπτομερής παρουσίαση των καλών πρακτικών, που μπορεί να λειτουργήσουν σαν οδηγός διακρατικά αλλά και η θέσπιση του ΕΣΕΡ (Εθνικό Σημείο Επαφής) για τους πληθυσμούς Ρομά.

Η αξιολογική έκθεση του 2015 προβαίνει σε σημαντικές διαπιστώσεις και προτροπές προς τα κράτη μέλη. Έτσι συμπερασματικά: Προτείνεται η σύσταση πλατφορμών για τους Ρομά στα κράτη μέλη, με στόχο την ενημέρωση και ανταλλαγή καλών πρακτικών, με συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων και των ίδιων των Ρομά και η αξιοποίηση των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Επιπλέον θεωρείται επιβεβλημένη η ψήφιση της κατάλληλης υποστηρικτικής νομοθεσίας αναφορικά στην καταπολέμηση των ανισοτήτων ανάμεσα στο γενικό πληθυσμό και τους Ρομά

αλλά και στην διάδοση στον γενικό πληθυσμό ενός πλαισίου που θα προάγει την ανεκτικότητα και θα προλαμβάνει ρατσιστικές συμπεριφορές έναντι των Ρομά.

Σε εθνικό επίπεδο, επεκτάθηκε η υλοποίηση δράσεων για την ομαλή ενσωμάτωση των πληθυσμών Ρομά στον κοινωνικό ιστό. Σε αυτό συνέβαλαν αναμφίβολα και τα ΕΔΕΤ. Δεν θα μπορούσαν, επίσης, να λείπουν και οι ετήσιες αιτιολογικές εκθέσεις προόδου που είναι υποχρεωμένα εκ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να υποβάλλουν τα κράτη μέλη καθόλη την περίοδο ισχύος του εν λόγω προγράμματος της Ε.Ε. ήτοι έως και το 2020.

Τέλος προτείνεται η διακρατική (ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε.) διάχυση των πληροφοριών που έχουν να κάνουν με την αποτελεσματική εφαρμογή των λεγόμενων καλών πρακτικών. Κάτι τέτοιο σαφώς θα μπορούσε να έχει θετικό αντίκτυπο στους πληθυσμούς Ρομά μέσα από την επιτυχή προσαρμογή και των αντιστοίχων εθνικών πολιτικών που αφορούν στα ζητήματά τους αλλά και την απρόσκοπτη χρηματοδοτική ροή για να μπορούν να υλοποιούνται στο ακέραιο οι εν λόγω πολιτικές.

Στην Έκθεση για την εφαρμογή του πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά, καταγράφεται η ελληνική πραγματικότητα. Εκ των σημαντικότερων ευρημάτων της εν λόγω Έκθεσης είναι το γεγονός πως παρά την ύπαρξη στα χαρτιά του σχεδίου δράσης (action plan) αναφορικά στην καταπολέμηση των προβλημάτων των Ρομά, ωστόσο απουσιάζουν τόσο τα κατάλληλα χρηματοδοτικά εργαλεία όσο και το ικανό στελεχιακό δυναμικό για την αποτελεσματική εφαρμογή του. Ένα εξίσου σημαντικό θέμα που ανέδειξε η εν λόγω Έκθεση, που ετοίμασε η Ελληνική πλευρά, έχει να κάνει με την αποστροφή των κοινωνικών φορέων σε τοπικό επίπεδο να συμμετέχουν ενεργά και με διαδικασίες που να διέπονται από πλαίσιο διαφάνειας στις κεντρικά σχεδιαζόμενες δράσεις και πολιτικές για την καταπολέμηση των προβλημάτων των Ρομά.

Αυτή η εξαιρετικά αρνητική εικόνα σε πανελλαδικό επίπεδο μπορεί να γίνει άμεσα ορατή και από τα στατιστικά στοιχεία από τα οποία συνοδεύονται η εν λόγω Έκθεση και έδειχναν πως σε ένα ποσοστό άνω του ενός στους δύο πολίτες η γνώμη για τους Ρομά δεν είναι καθόλου θετική (το ακριβές ποσοστό που προέκυψε ήταν 53%). Την ίδια στιγμή πάνω από ένα στα τρία παιδιά Ρομά δεν φοιτούν στις ίδιες τάξεις με το γενικό πληθυσμό αλλά σε διαχωρισμένες τάξεις (το

ακριβές ποσοστό που προέκυψε ήταν 35%). Και στον εργασιακό στίβο η εικόνα δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετική με τους δύο στους τρεις Ρομά να αναφέρει πως είναι ορατές και τακτικές οι διακρίσεις εκ του τυπικού πληθυσμού ως προς το ενδεχόμενο να τους προσλάβει (το ακριβές ποσοστό που προέκυψε ήταν 64%).

Μετά από 6 έτη εφαρμογής των αξιολογικών εκθέσεων των κρατών μελών για τις δράσεις που τελούν για τους πληθυσμούς Ρομά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να δημοσιεύσει μια συγκεντρωτική αξιολογική Έκθεση. Εκ των σημαντικότερων αποτελεσμάτων της εν λόγω Έκθεσης ήταν: α) η διαπίστωση της αύξησης της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση των παιδιών των Ρομά καθώς και β) η πολύ θετική διαπίστωση της δραστηκής μείωσης των περιστατικών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολικού περιβάλλοντος από μαθητές Ρομά. Ωστόσο θα πρέπει να διευκρινιστεί πως δεν ήταν όλα τα στοιχεία της αναδρομικής αυτής Έκθεσης θετικά. Συγκεκριμένα ένα μείζον ποσοστό των πληθυσμών Ρομά συνέχιζε να ζει υπό συνθήκες φτώχειας παρά το γεγονός πως μετά την ανάληψη των μέτρων το 2011 είχε σαφώς μειωθεί.

Είναι κατανοητό πως όλες αυτές οι δράσεις που αναλήφθηκαν από το 2011 και έπειτα στο πλαίσιο των ενταξιακών στρατηγικών, που υλοποίησαν από κοινού Ευρωπαϊκή Ένωση και Κράτη – Μέλη, αποκρυστάλλωσαν μια διαρκώς αυξημένη σημασία που δίδετο στους Ρομά ως κομμάτι της συνολικής εθνικής πολιτικής. Αυτή η σημασία μεταφράστηκε σε συγκεκριμένα προγράμματα, στόχους και χρηματοδοτικά προγράμματα που μοναδικό τους σκοπό είχαν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, περίθαλψης και υγειονομικής περίθαλψης των πληθυσμών Ρομά ανά την Ευρώπη.

Εφεξής θα παρουσιασθούν τα σημαντικότερα ανά τομέα συμπεράσματα των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν από τα Κράτη – Μέλη για τους Ρομά για τα έτη 2011 – 2017 και εστιάζουν στα αν και ανισομερώς και σε περιορισμένη κλίμακα θετικά στοιχεία αυτών:

ΤΟΜΕΑΣ	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
<u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>	Περισσότερα παιδιά Ρομά παρακολουθούν προσχολική εκπαίδευση και αγωγή (53 % το 2016, έναντι 47 % το 2011) —με σημαντικότερες βελτιώσεις σε Ισπανία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Ουγγαρία και Ρουμανία— και λιγότερα εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο (68 % το 2016, μείωση από 87 % το 2011). Τα εν λόγω αριθμητικά στοιχεία εξακολουθούν να είναι πολύ υψηλά και ο διαχωρισμός στην εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα σε ορισμένες χώρες· πάνω από το 60 % των παιδιών Ρομά διαχωρίζονται από τα άλλα παιδιά σε Σλοβακία, Ουγγαρία και Βουλγαρία.
<u>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u>	Το αυξανόμενο ποσοστό των νεαρών Ρομά που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (63 % το 2016, έναντι 56 % το 2011) καταδεικνύει το μεγάλο θέμα της ανεργίας που αντιμετωπίζει η κοινωνική αυτή ομάδα. Το ποσοστό αυτό έχει πράγματι αυξηθεί σε Ισπανία, Σλοβακία, Ρουμανία, Τσεχική Δημοκρατία και Ουγγαρία.
<u>ΥΓΕΙΑ</u>	Η έλλειψη βασικής ιατρικής ασφαλιστικής κάλυψης εξακολουθεί να είναι οξύτατη σε αρκετά κράτη μέλη. Για παράδειγμα, ο μισός πληθυσμός Ρομά δεν έχει πρόσβαση σε βασική ιατρική ασφαλιστική κάλυψη σε Βουλγαρία και Ρουμανία.
<u>ΣΤΕΓΑΣΗ</u>	Η πρόσβαση των νοικοκυριών των Ρομά σε βασικές υπηρεσίες (τρεχούμενο νερό και ηλεκτρικό ρεύμα) βελτιώνεται, ιδίως σε Βουλγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία και Τσεχική Δημοκρατία, αλλά οι Ρομά σε Πορτογαλία, Τσεχική Δημοκρατία και Ισπανία υφίστανται όλο και περισσότερες διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση στη στέγαση, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής στέγασης.

Έχοντας μελετήσει πολύ προσεκτικά τα εν λόγω πορίσματα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε δίστασε να προχωρήσει στη συντονισμένη παράκληση προς τα Κράτη – Μέλη προκειμένου να εντατικοποιήσουν αφενός και να συντονίσουν από κοινού αφετέρου με πιο αποτελεσματικό τρόπο τις δράσεις που αναλαμβάνουν για τους Ρομά εκκινώντας από το επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και το ευρύτερο εθνικό επίπεδο έως και το συλλογικό ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε αυτό σαφώς θα βοηθούσε η έναρξη λειτουργίας των σημείων διεπαφής όλων των παραγόντων που σχετίζονται με τα ζητήματα των Ρομά υπό την ομπρέλα μιας εθνικής πλατφόρμας.

Φυσικά θα πρέπει να γίνει σαφές πως δεν διάγουν όλα τα ευρωπαϊκά κράτη το ίδιο σημείο του οικονομικού κύκλου και συνεπώς οι οικονομικές τους δυνατότητες δεν είναι ίδιες και αυτό διαφοροποιεί και τις δυνατότητές τους για τη συμμετοχή στην κοινή ευρωπαϊκή δράση για να τα ζητήματα των Ρομά. Για παράδειγμα η μείζονα οικονομική δυσπραγία του Δημοσίου ως απότοκο της κρίσης χρέους δεν θα μπορούσε να μην επηρεάζει αρνητικά και την αποτελεσματικότητα της κάλυψη εκ μέρους του κράτους μερικών στοιχειωδών αναγκών περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων (μεταξύ άλλων σε αυτές λογίζονται και οι Ρομά). Βέβαια στον τομέα της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων δράσεων σημαντική είναι και η συστηματική και έγκυρη καταγραφή τόσο της γεωγραφικής όσο και της δημογραφικής θέσης των Ρομά ανά την Ελληνική επικράτεια. Η καταγραφή αυτή, μάλιστα, εάν συνδεθεί και με μια βάση δεδομένων τότε θα μπορεί να είναι συνεχώς επικαιροποιημένη αλλά και να παρέχει κάθε φορά τρέχοντα δεδομένα αναφορικά στη θέση των πληθυσμών Ρομά σε: α) παιδεία, β) εργασία, γ) στέγαση και τέλος δ) υγεία.

Συνεπώς μια έγκυρη και μονίμως επικαιροποιημένη καταγραφή των τρεχουσών αναγκών των Ρομά βοηθά στην υλοποίηση και των κατάλληλων μέτρων / πολιτικών καταπολέμησης των αναγκών των Ρομά.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΤΟΥΝ:

- **Το ποσοστό των Ρομά που ζουν σε καθεστώς ένδειας στην Ελλάδα παραμένει υψηλό και εξακολουθεί να αυξάνεται.**
- **Η κατάσταση της απασχόλησης δεν βελτιώνεται.**
- **Οι συστηματικές, μακροπρόθεσμες πολιτικές στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, η παρακολούθηση και αξιολόγηση του αντικτύπου τους, ο αποτελεσματικός συντονισμός τους ανάμεσα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, η αποτελεσματική χρήση της διαθέσιμης χρηματοδότησης, η ενεργή συμμετοχή και ο εποικοδομητικός διάλογος με την κοινωνία των πολιτών των Ρομά αποτελούν ζητήματα καίριας σημασίας για να προχωρήσει η/ (για να σημειωθεί πρόοδος στη) διαδικασία ένταξης των Ρομά.**

Σύμφωνα με τα πορίσματα της αξιολόγησης, η Επιτροπή θα καθορίσει την ευρωπαϊκή πολιτική για την ενσωμάτωση των Ρομά ώστε τα κράτη μέλη να είναι έτοιμα ,για την επόμενη περίοδο, μετά το 2020. Την ίδια στιγμή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ελέγξει το βαθμό

συμβατότητας των εθνικών με τις ευρωπαϊκές πολιτικές που αφορούσαν στην καταπολέμηση των προβλημάτων των πληθυσμών Ρομά αλλά και την βελτίωση του βαθμού ενσωμάτωσής τους στο γενικό πληθυσμό με τρόπο δημιουργικό και παραγωγικό χωρίς προκαταλήψεις (Europe Direct & ELIAMEP, 05.09.2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

3.1. Η κατάσταση των Ρομά στην Ελλάδα

Οι Ρομά στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα που αφορούν τη στέγαση, την υγεία, την εκπαίδευση και την απασχόληση. Επιπλέον υφίστανται ρατσιστικές συμπεριφορές, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και περιθωριοποίηση.

Στην περιθωριοποίηση των Ρομά πέραν των κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων συντελεί επίσης ο νομαδικός τρόπος ζωής, η ανομοιογένεια του πληθυσμού των Ρομά και η δυσκολία προσαρμογής στον τρόπο ζωής του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

Τα προβλήματα των Ρομά οξύνονται ιδιαίτερα και λόγω της δυσκολίας εξεύρεσης πόρων για την αντιμετώπιση των αναγκών τους, των αποσπασματικών και μη βιώσιμων παρεμβάσεων της Κεντρικής Διοίκησης, της δυσκολίας επίτευξης συντονισμού των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και λόγω των κοινωνικών προκαταλήψεων.

Μια από τις ιδιαίτερα σημαντικές και διαφωτιστικές μελέτες για τα πραγματικά προβλήματα των Ρομά στην Ελλάδα είναι αναμφισβήτητα και εκείνη που εκπόνησαν από κοινού η εταιρεία *Ευρωδιάσταση* και η ΜΚΟ *Οικο-κοινωνία* το έτος 2012. Ο τίτλος της εν λόγω σημαντικής μελέτης ήταν: *Μελέτη για την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των Ρομά στην Ελλάδα, Απολογισμός Δράσεων και Εκπόνηση Σχεδίου Δράσης για την 4η Προγραμματική Περίοδο*. Το πρώτο σημαντικό πόρισμα της εν λόγω μελέτης αφορά στον αριθμό των εν Ελλάδι εγκαταβιούντων Ρομά που ήταν συγκεκριμένα 150.000 άτομα (Ρομά 2012).

Ωστόσο την αυτή περίοδο ένας άλλος φορέας που ασχολείται με τα ζητήματα των Ρομά (το δίκτυο ROM) έκανε λόγο για αρκούντως μεγαλύτερο αριθμό (συγκριτικά με τη μελέτη των Ευρωδιάσταση και Οικο-κοινωνία) Ρομά στην Ελλάδα και αυτός ανήρχετο στα 250.000 άτομα. Την ίδια στιγμή οι επίσημες εκτιμήσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης έδιναν ένα νούμερο πολύ χαμηλότερο στα 80.000 με 160.000 άτομα συνολικά και αυτό δεικνύει τις αποκλίσεις που

υπάρχουν ανάμεσα στους εμπλεκόμενους φορείς και οι οποίες προκύπτουν: α) από το γεγονός πως υπάρχει πλήθος Ρομά χωρίς απολύτως σταθερό τόπο κατοικίας αλλά είναι μετακινούμενοι και β) από το γεγονός ότι δυστυχώς υπάρχουν πολλοί Ρομά που δεν έχουν δεχθεί να καταγραφούν και έτσι τα νούμερα μπορεί να διαφέρουν όντως σημαντικά.

Το μείζον μέρος του πληθυσμού των Ρομά στην Ελληνική επικράτεια ζει κατά κύριο λόγο στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Μακεδονίας (κατά κύριο λόγο στην Ανατολική και Κεντρική Μακεδονία). Ακολουθούν η Θεσσαλία και κάποιες περιοχές στη Δυτική Ελλάδα. Την ίδια στιγμή στην Περιφέρεια Αττικής σύμφωνα υπολογίζεται ότι ο αριθμός των Ρομά ανέρχεται σε 33.170 άτομα. Επισημαίνεται ότι αυτά τα αριθμητικά δεδομένα, αφορούν τους πληθυσμούς που διαβιούν σε συνθήκες αμιγούς ή μικτού καταυλισμού.

Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού των Ρομά στην Ελλάδα στο θρήσκευμα είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι (με μοναδική ίσως εξαίρεση μικρούς πληθυσμούς Ρομά που ζουν στην περιοχή της Θράκης και είναι Μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα) και είναι γνώστες της Ελληνικής Γλώσσας.

3.2 Ιστορική διαδρομή των Ρομά στην Ελλάδα

Παρουσία των Ρομά στο Βυζάντιο εντοπίζεται τον 11ο αιώνα, ενώ στην Ελλάδα, ιστορικά στοιχεία δείχνουν την εμφάνιση συμπαγών ομάδων μεγάλου αριθμού Ρομά τον 14ο αιώνα στην Ήπειρο, το Ναύπλιο, την Μεθώνη, την Εύβοια, στο Ηράκλειο.

Οι ευρωπαϊκές κοινωνικές οικονομικές και εθνικές ανακατατάξεις που επέφερε κατά τον 18^ο αιώνα η βιομηχανική επανάσταση, η εμφάνιση της αστικής τάξης και οι αλλαγές συνόρων επηρέασαν τον τρόπο ζωής των Ρομά.

Θα πρέπει να καταστεί σαφές πως η Μικρασιατική Καταστροφή και η ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε αυτής (1922) οδήγησε ένα μεγάλο αριθμό Ρομά να περάσουν στην Ελλάδα ως μετακινούμενοι από εδάφη της Τουρκίας, όπου έμεναν μέχρι τότε.

Μέχρι την δεκαετία του 1950 οι Ρομά απασχολούνταν με το λιανεμπόριο, με εποχιακές αγροτικές εργασίες και με τεχνικά επαγγέλματα όπως του καλαθοπλέκτη, του γανωτή, κ.α.

Ανήκαν στα κατώτερα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας και τους είχε χορηγηθεί ειδικό δελτίο ταυτότητας του Τμήματος Αλλοδαπών.

Το 1955 δημιουργήθηκε έγιναν οι πρώτες ενέργειες από πλευράς της Ελληνικής για την αναγνώριση των Ρομά ως Ελλήνων πολιτών, καθώς τους αποδόθηκε ιθαγένεια με το Ν.Δ. 3370/55 (Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας). Στη συνέχεια με τον Α.Ν. 481/68 δόθηκε η δυνατότητα κτήσης της ιθαγένεια αναδρομικά πριν την εφαρμογή των ρυθμίσεων του εν λόγω ΝΔ. Με τις Γενικές Διαταγές: Γ.Δ. 212/69468/78 και 51/16701/79 του Υπουργείου Εσωτερικών «Για την τακτοποίηση από απόψεως ιθαγένειας των διαβιούντων στην χώρα μας Αθίγγανων» και «Περί εγγραφής αδήλων Αθίγγανων» ρυθμίστηκαν νομοθετικά τα θέματα που αφορούσαν την αναγνώριση του πληθυσμού των Ρομά ως ισότιμων Ελλήνων Πολιτών (http://www.oikokoinonia.gr/roma_history).

Την δεκαετία του 1960, η βιομηχανική ανάπτυξη είχε σαν αποτέλεσμα την παρακμή της αγροτικής υπαίθρου. Οι Ρομά, για λόγους επιβίωσης, μετακινήθηκαν με τον υπόλοιπο πληθυσμό στα αστικά κέντρα, αναζητώντας παράλληλα περιστασιακή απασχόληση. Αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν καταυλισμούς χωρίς τις στοιχειώδεις υποδομές σε υποβαθμισμένες περιοχές γύρω από τα αστικά κέντρα. Η χωροταξική περιθωριοποίηση των Ρομά ενίσχυσε τον κοινωνικό τους αποκλεισμό.

Η επιθυμία των Ρομά για διατήρηση των παραδόσεων και των εθίμων, που έχουν διατηρήσει αναλλοίωτα και προσδιορίζουν την κουλτούρα τους, είναι εφικτό να συνδυαστεί με την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, που απολαμβάνουν όλοι οι Έλληνες πολίτες. Σημαντικό ρόλο στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων αλλά και στην ομαλή κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά διαδραματίζουν οι εκπρόσωποι τους. Οι πρώτες προσπάθειες οργάνωσης και συλλογικής εκπροσώπησης των Ρομά δημιουργήθηκαν κατά τη δεκαετία του '80.

3.3 Η οργάνωση των Ελλήνων Ρομά

Από την είσοδο τους στον ελληνικό χώρο και για πολλές δεκαετίες η εκπροσώπηση των Ρομά στην ελληνική κοινωνία γινόταν δια μέσω των εκλεγμένων ή και αυτόκλητων « βασιλιάδων» τους . Η πρώτη συλλογική οργάνωση των Ρομά έγινε στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας, το 1939 . Με

τη θεσμική παρακίνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι Τσιγγάνοι άρχισαν να οργανώνονται σε συλλόγους, που τους εκπροσωπούν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Μια από τις πιο σημαντικές ημερομηνίες για την εξέλιξη των ζητημάτων των Ρομά ήταν η 14.06.1998. Τότε συνεστήθη η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Ελλήνων Ρομά (Π.Ο.Σ.Ε.Ρ.). Ο εν λόγω φορέας, μπορεί κανείς να ισχυρισθεί πως έδωσε μια αξιοπρόσεκτη ώθηση στο να γίνουν σε πρώτο χρόνο γνωστά τα προβλήματα των εν Ελλάδι Ρομά. Αυτό άνοιξε το δρόμο ούτως ώστε η για πολλά χρόνια περιθωριοποιημένη αυτή ομάδα ,να αποκτήσει ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και υλοποίηση της εθνικής πολιτικής για την ενσωμάτωση της ,στην ελληνική κοινωνία με ισοτιμία και δικαιοσύνη.

Το 2015 ιδρύθηκε η Ελλάν Πασσέ («ελάτε κοντά») - Πανελλαδική Συνομοσπονδία Ελλήνων Ρομά , με στόχο την ενσωμάτωση τους ,την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους στους τομείς στέγασης, εκπαίδευσης, απασχόλησης και υγείας,, την προστασία των παιδιών και των γυναικών αλλά και την καταπολέμηση των διακρίσεων και των ανισοτήτων. (<https://www.facebook.com/ellanpasse/about>)

Εκτός από τους συλλόγους των Ρομά, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη των Τσιγγάνων ,στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ελληνικής κοινωνίας κατά του αποκλεισμού των Ρομά και στη διαμόρφωση ισονομίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης διαδραματίζουν οι διαμεσολαβητές των Ρομά.

3.4 Οι διαμεσολαβητές Ρομά

Η διαμεσολάβηση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση των διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι Ρομά στους τομείς της εργασίας, της στέγασης , της υγείας και της εκπαίδευσης. Οι έχοντες την απαιτούμενη εκπαίδευση, Τσιγγάνοι διαμεσολαβητές εργάζονται για διασύνδεση των Ρομά με την ευρύτερη κοινωνία. Ο εν λόγω θεσμός αποτελεί μια πανευρωπαϊκή πρωτοβουλία. Οι χώρες που αποτέλεσαν εκείνες στις οποίες κατοχυρώθηκε κιάλας ο εν λόγω θεσμός του διαμεσολαβητή Τσιγγάνου ήταν κατά απόλυτη χρονολογική σειρά

η Ισπανία (όπου κατοχυρώθηκε θεσμικά ο ρόλος του Τσιγγάνου διαμεσολαβητή το έτος 1980) και ακολούθησαν η Μεγάλη Βρετανία αλλά και η Γαλλία μια δεκαετία αργότερα (ήτοι το 1990).

Στην Ελλάδα ο εν λόγω θεσμός άρχισε δειλά δειλά να λαμβάνει σάρκα και οστά τη διετία 1998 έως και το 2000, οπότε και έτρεξαν στο πλαίσιο του INTEGRA (που αποτελεί μια πρωτοβουλία της Ε.Ε. για τα ζητήματα απασχόλησης) τα αρχικά Προγράμματα Εκπαίδευσης Τσιγγάνων διαμεσολαβητών. Εθνικός φορέας υλοποίησης των εν λόγω Προγραμμάτων ήταν η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης.

Η σύσταση CM/ Rec(2012)9 της Επιτροπής Υπουργών, θεσπίζει ένα πλαίσιο μέσω του οποίου καθορίζονται οι βασικές αρχές της διαμεσολάβησης, που ευελπιστούσε η Ε.Ε. να αποτελέσουν μέσον για την ανάδειξη της αναγκαιότητας διαφύλαξης των δικαιωμάτων αλλά και κοινωνικής ενσωμάτωσης των πληθυσμών Ρομά (Συμβούλιο της Ευρώπης,2012).

Αποτελεί ενότητα του Οδηγού του Διαμεσολαβητή των Ρομά όπου και περιγράφεται ο ρόλος του Διαμεσολαβητή των Ρομά στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά. και ο Κώδικας Δεοντολογίας θα πρέπει να καθοδηγεί όλες τις ενέργειες των διαμεσολαβητών κάθε φορά που καλούνται να μεσολαβήσουν σε μια συγκεκριμένη κατάσταση ή ζήτημα που αντιμετωπίζει η κοινότητά τους και οι δημόσιες αρχές.

Οι διαμεσολαβητές των Ρομά θα πρέπει να έχουν ένα σύνολο βασικών ικανοτήτων: ικανότητα διαπολιτισμικής επικοινωνίας, ικανότητα διαμεσολάβησης και διαχείρισης συγκρούσεων ,γνώση και κατανόηση του κοινωνικού ,πολιτιστικού και ιστορικού υποβάθρου των κοινοτήτων που υποστηρίζουν.

Οι βασικές ευθύνες των διαμεσολαβητών σύμφωνα με τον Οδηγό είναι:

-Η συνεχής επικοινωνία και δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ των δημοσίων φορέων και των Ρομά

-Η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα κοινωνικού αποκλεισμού και ανισοτήτων

-Η δημιουργία ομάδων υποστήριξης εντός της κοινότητας και ο σχεδιασμός δράσεων που βοηθούν στην εξάπλωση της Ισονομίας, της Ισοπολιτείας, της κοινωνικής Δικαιοσύνης και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

-Η διευκόλυνση της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του σχεδιασμού, προκειμένου να εξασφαλιστούν ορατές βελτιώσεις τόσο στην πραγματική κατάσταση της κοινότητας των Ρομά όσο και στην πρόσβαση των μελών της στις δημόσιες υπηρεσίες και τη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων και των θεσμών (https://cesie.org/media/SERCo_Roma-mediators-Guide_GR.pdf)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΘΝΙΚΕΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

4.1 Εθνική στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά

Έχοντας προαναφέρει σε προηγούμενο σημείο της ανά χείρας διπλωματικής το γεγονός πως η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης αποτέλεσε το φορέα υλοποίησης των προγραμμάτων του θεσμού του Τσιγγάνου διαμεσολαβητή τα έτη 1998 έως και 2000 θα χρειαστεί να γίνει ειδική μνεία και στο υπόβαθρο της όλης δραστηριοποίησης του εν λόγω θεσμού στα ζητήματα των πληθυσμών Ρομά στην Ελλάδα. Αυτό έχει να κάνει με σημαντικές και πρωτοποριακές για την εποχή τους (καθώς διεξήχθησαν τη δεκαετία του 1980) έρευνες κοινωνικού περιεχομένου πάνω στα ζητήματα των Ρομά αλλά και την πρώτη προσπάθεια συστηματικής απογραφής των εν Ελλάδι εγκαταβιούντων Ρομά (Ασημόπουλος και συν., 2016).

Εν συνεχεία παρατηρούμε τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (από το 1995 και έπειτα) να λαμβάνουν τη σκυτάλη στις δράσεις για τους πληθυσμούς Ρομά που ζούσαν στα όρια της διοικητικής δικαιοδοσίας των ανά την επικράτεια Δήμων και Κοινοτήτων ιδρύοντας το *Πανελλαδικό Διαδημοτικό Δίκτυο για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων, Δίκτυο POM*. Όπως προαναφέρθηκε το 1995 αποτέλεσε ένα κομβικό για τα ζητήματα των Ρομά έτος καθώς τότε ιδρύθηκε και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Σωματείων Ελλήνων Ρομά (ΠΟΣΕΡ).

Ένα μόλις έτος αργότερα θεσπίζεται το *Εθνικό Πολιτικό Σχέδιο για Έλληνες Ρομά* με σκοπό τη βελτίωση της κατάστασής τους διαμέσου «άρτια οργανωμένων μακροχρόνιων πολιτικών ένταξης και μέσα από μία ολοκληρωμένη προσέγγιση» (MESP 2009). Έχοντας, πλέον, εισέλθει στη νέα χιλιετία (ήτοι το έτος 2000) το Ελληνικό κράτος αντιλήφθηκε την επιτακτική ανάγκη συντονισμού των δράσεων για τους Ρομά και για αυτό ακριβώς το λόγο θεσπίστηκε η σύσταση μιας Διυπουργικής Συντονιστικής Επιτροπής. Σε αυτή θα συμμετείχαν τα Υπουργεία: α) Εσωτερικών, β) ΠΕΧΩΔΕ, γ) Υγείας, δ) Εργασίας και ε) Παιδείας με αρμοδιότητα τη χάραξη στρατηγικής, την υλοποίηση αυτής και την ευθύνη συντονισμού της σύνολης Εθνικής Πολιτικής για τους Ρομά. Όπως ήδη προαναφέρθηκε σε προηγούμενο σκέλος της ανά χείρας διπλωματικής εργασίας το έτος 2001 ήταν ένα ακόμη κομβικό σημείο στον αγώνα της διεκδίκησης των δικαιωμάτων των πληθυσμών Ρομά στην Ελλάδα καθώς τότε εκκίνησε η λειτουργία της ΜΚΟ

υπό την ονομασία *Οικο-Κοινωνία*. Αμιγής στόχος της εν λόγω ΜΚΟ ήταν η διαρκής προσπάθεια για την εξασφάλιση συνθηκών ανθρώπινης στέγασης και τελικής κοινωνικής ενσωμάτωσης των πληθυσμών Ρομά ανά την Ελλάδα (RomaAlert,2012; Ασημόπουλος και συν.,2016).

Η συνέχεια στα μέτρα που ελήφθησαν από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - και είχαν εκκινήσει το έτος 1996 – δόθηκε με την υλοποίηση του *Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσεων με στόχο την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Ρομά* (ΟΠΔ). Το εν λόγω Πρόγραμμα έτρεξε την επταετία 2001 έως και 2008 και μέσω της λήψης μέτρων, που είχαν χαρακτήρα τόσο προληπτικό όσο και διαρθρωτικό, προσπάθησε να καταπολεμήσει τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις, μέσω θετικών δράσεων για την ενσωμάτωση. Βασικοί άξονες του εν λόγω προγράμματος ήταν και η συστηματική παροχή βοήθειας σε ζητήματα στέγασης, παιδείας, εργασίας, υγειονομικής περίθαλψης αλλά και εν γένει πολιτιστικού και αθλητικού περιεχομένου για πληθυσμούς Ρομά στην Ελλάδα.

Σε διακρατικό επίπεδο εξαιρετικά σημαντική κρίθηκε η εξαετής συνεργασία ανάμεσα στις γειτνιάζουσες χώρες Ελλάδα και Βουλγαρία. Συγκεκριμένα υπό την ονομασία: *Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία ανάμεσα σε Ελλάδα & Βουλγαρία* έτρεξαν δράσεις που είχαν σαν αμιγή στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης των πληθυσμών Ρομά στις υπηρεσίες υγείας. Για να γίνει αυτό υπήρξε μια σημαντική κινητοποίηση του συνόλου των εργαζομένων στους διαφόρους φορείς της Δημόσιας Υγείας με έμφαση να δίδεται στις ευπαθείς κατηγορίες του πληθυσμού των Ρομά (ήτοι στα παιδιά και τις γυναίκες ιδίως μικρής ηλικίας). Σκοπός ήταν όχι απλά η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας προς τους πληθυσμούς Ρομά σε Ελλάδα και Βουλγαρία αλλά και η απομείωση των κοινωνικών στερεοτύπων που αφορούν στους Ρομά με απώτερο στόχο την κοινωνική ειρήνη μέσα σε ένα πλαίσιο ασφάλειας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η εν λόγω διακρατική συνεργασία σε επίπεδο πόρων υποστηρίχθηκε τόσο από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) όσο και από εθνικούς πόρους των δύο χωρών (RomaAlert,2012).

Στην εθνική στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2012-2020, που δημοσιεύτηκε το 2011 από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας επιχείρησε την απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης, η συγκρότηση ενός διοικητικού μηχανισμού ολοκληρωμένης διαχείρισης της εθνικής στρατηγικής και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό ανά

τομέα (τομεακά επιχειρησιακά σχέδια) και ανά περιφέρεια (περιφερειακά επιχειρησιακά σχέδια).

Η Ελλάδα έθεσε στο επίκεντρο της πολιτικής της για την ένταξη των Ρομά, τη δημιουργία αποδεκτών συνθηκών στέγασης ,συνδυαστικά με κοινωνικές παρεμβάσεις. Επίσης καθόρισε στόχους έως το 2020 στους τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της υγείας. Ειδικότερα στον ανωτέρω χρονικό ορίζοντα επιδιώκεται η αύξηση του αριθμού των παιδιών Ρομά στην υποχρεωτική εκπαίδευση, η αύξηση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και τέλος η αύξηση της πρόσβασης των Ρομά στην πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη.

Το 2016 με το Ν. 4430/16 «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και ανάπτυξη των φορέων της και άλλες διατάξεις». (ΦΕΚ 205/31-10-2016 τεύχος Α΄) ιδρύθηκε η Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, που αποτελεί Εθνικό Σημείο Επαφής για την προώθηση της Εθνικής Στρατηγικής ένταξης τους .Οι αρμοδιότητες της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής Ένταξης Ρομά, όπως περιγράφονται στο άρθρο 42 παρ.2 είναι : Η διαμόρφωση στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς , ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση δράσεων για την ένταξη των Ρομά ,ο συντονισμός και η παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών, η χαρτογράφηση του πληθυσμού των Ρομά, η παροχή συμβουλευτικής και τεχνικής υποστήριξης ,η διενέργεια εκδηλώσεων και ερευνών και η αναζήτηση στοιχείων για τη διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής για τους Ρομά.

Το 2018 υπήρξε έτος σταθμός για την προάσπιση των δικαιωμάτων των Ρομά σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και αυτό είναι ορατό και από το συντονισμό και την κοινή δράση πολλών εθνικών και ευρωπαϊκών σχετικών με τα ζητήματα των Ρομά φορέων όπως: α) ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ), β) ο Οργανισμός για τη Διαφύλαξη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων των πολιτών των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γ) Κοινωνικοί Εταίροι και τέλος δ) Οργανώσεις των ιδίων των Ρομά. Κοινός στόχος και πάγια επιδίωξη ήταν η πιο εύρυθμη και ταχεία υλοποίηση των δράσεων που εντάχθηκαν στο πλαίσιο του Προγράμματος με τίτλο: *Ένταξη και Ενδυνάμωση των Ρομά* (με συγχρηματοδότηση από ΕΟΧ και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας). Δεν θα πρέπει να αποτελεί έκπληξη πως ενώ εκ των πραγμάτων στην κοινή αυτή δράση συμμετέχει ένας κατεξοχήν χρηματοδοτικός φορέας όπως ο

ΕΟΧ, ωστόσο η δράση του εν λόγω φορέα δεν είναι αποκλειστικά οικονομικής υφής καθώς υποστηρίζει και σε ηθικό επίπεδο τις αξίες της Ε.Ε. όπως η δημοκρατία, ο σεβασμός του κράτους δικαίου, η διαφύλαξη των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η διαφύλαξη και προαγωγή της εν γένει ανθρώπινης αξιοπρέπειας και τέλος η διαφύλαξη της ισότητας ανάμεσα στις μειονότητες και το γενικό πληθυσμό στα κράτη μέλη της Ένωσης.

Η Παρούσα χρηματοδοτική περίοδος του Νορβηγικού Οικονομικού Μηχανισμού (2014-2021) στηρίζεται στην ευρωπαϊκή στρατηγική της ‘Ευρώπης 2020’ την δεκαετή στρατηγική για βιώσιμη έξυπνη, αειφόρο κοινωνικά συνεκτική ανάπτυξη. Στη συμφωνία για την ενσωμάτωση των Ρομά συμμετέχει και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA). Οι προγραμματικές δράσεις στοχεύουν στη μετεγκατάσταση των Ρομά σε οργανωμένους αποδεκτούς χώρους και στην ανάπτυξη υποστηρικτικών υπηρεσιών από ομάδες εμπειρογνομόνων.

4.2 Περιφερειακή στρατηγική για την ενσωμάτωση των Ρομά

Το τρέχον Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ευρύτερα γνωστό στους πολίτες των χωρών μελών της Ε.Ε. υπό τη σύντμηση *ΕΣΠΑ*) έχει σαν ορίζοντα υλοποίησης την εξαετία από το 2014 έως και το 2020. Στο διάστημα αυτό έχουν προβλεφθεί σημαντικά προγράμματα που αφορούν στην εν γένει ανάπτυξη των δικαιούχων χωρών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Οι χρηματοδοτικές ροές του εν λόγω πλαισίου δεν αφορούν αποκλειστικά στην κάλυψη έργων υποδομής (όπως για παράδειγμα οι υποδομές στους βασικούς άξονες μεταφοράς ή οι ενεργειακές αστικού τύπου παρεμβάσεις σε ιδιωτικές κατοικίες και δημόσια κτίρια) αλλά επεκτείνονται και στην κάλυψη λοιπών κρατικών αδυναμιών ιδίως στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Στο εν λόγω σκέλος εντάσσονται και τα επιχειρησιακά προγράμματα (που είναι το εργαλείο υλοποίησης των πολιτικών των ΕΔΕΤ) που έχουν ως πάγιο και δεδηλωμένο στόχο την με όρους κοινωνικής ισότητας καθολική και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός πως τα προαναφερθέντα επιχειρησιακά προγράμματα εστιάζουν σε δράσεις που αφορούν κατά κύριο λόγο στην αειφορία και την συνοχή του κοινωνικού ιστού τόσο σε επίπεδο τοπικό όσο και σε εθνικό και διεθνές για αυτό και υλοποιούνται ανά γεωγραφική περιφέρεια της Ε.Ε.

Τα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ευρύτερα γνωστό στους πολίτες των χωρών μελών της Ε.Ε. υπό τη σύντμηση ΠΕΠ), που περιλαμβάνουν δράσεις για την κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά, είναι:

Πηγή: <https://www.slideshare.net/otsgr/ots-roadshow-20142020> (Τελευταία θέαση: 18.06.2019)

Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως κάθε περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα περιλαμβάνει έργα και δράσεις περιφερειακής κλίμακας, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά με στόχο την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων (ΕΤΠΑ και ΕΚΤ), προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης και ευημερίας.

Οι δράσεις που περιγράφονται στα επιχειρησιακά προγράμματα και χρηματοδοτούνται από τα ευρωπαϊκά κονδύλια, στοχεύουν στην κοινωνική ενσωμάτωση, στην καταπολέμηση της φτώχειας, στην προώθηση της απασχόλησης, στην ανάσχεση των εμποδίων πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, στην ενημέρωση του κοινού με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων και την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής σε κάθε περιφέρεια.

Τα περιφερειακά επιχειρησιακά σχέδια διατυπώνουν προτάσεις και διαμορφώνουν στρατηγική ενσωμάτωσης των Ρομά, που είναι συμβατή με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για τους Ρομά που ανακοινώθηκε το έτος 2011. Η εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής εκκινεί σαφώς από το τοπικό επίπεδο και προχωράει σε εθνικό και στην πλήρη το εξέλιξη σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Με τη νέα πολιτική συνοχής της Ε.Ε., παρατηρείται μια ισοβαρής απόδοση προτεραιότητας όχι μόνο στο σκέλος της οικονομικής συνοχής αλλά και στο σκέλος της κοινωνικής συνοχής. Μάλιστα διά μέσου των προγραμμάτων ΕΣΠΑ για την εξαετία 2014 -2020 κατέστη για πρώτη ίσως φορά δυνατόν οι Δήμοι ανά την Ελληνική Επικράτεια να μπορούν να χρηματοδοτούν όχι μόνο δράσεις αμιγώς οικονομικού περιεχόμενου αλλά και κοινωνικού περιεχομένου με απώτερο στόχο την επίτευξη της τοπικής ανάπτυξης.

Ωστόσο παρά τις όποιες ενέργειες και δράσεις έχουν αναληφθεί εκ μέρους της Πολιτείας αναφορικά στα ζητήματα των Ρομά τα τελευταία έτη στο πλαίσιο πάντα εθνικών και ευρωπαϊκών στρατηγικών δράσης το καταληκτικό συμπέρασμα είναι πως η κατάσταση να μην βαίνει βελτιούμενη αλλά με πολύ αργούς ρυθμούς. Αυτό με πολύ απλά λόγια πάει να πει πως οι Ρομά εξακολουθούν σε κάθε έκφανση της καθημερινότητάς τους είτε να βιώνουν συμπεριφορές ρατσιστικές που αναπαράγουν φαινόμενα κοινωνικής απομόνωσης είτε να μην μπορούν να εξασφαλίσουν τις οικονομικές εκείνες συνθήκες για ένα πιο ανθρώπινο και σταθερό τόπο διαβίωσης. Οι δράσεις θα πρέπει να εκκινούν αυστηρά από τοπικό επίπεδο με ιδιαίτερη έμφαση στις περιοχές με έντονη παρουσία Ρομά. Προς τούτο είναι εφικτή η αξιοποίηση πόρων με στόχο τη βελτίωση τόσο της διοικητικής διάρθρωσης σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Βελτιώσεις είναι ταυτόχρονα εφικτό να προκύψουν και ως προς το σχεδιασμό, την υλοποίησης και την συστηματική παρακολούθηση πράξεων συγχρηματοδοτούμενων από πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ & ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ / ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

5.1 Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά & Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)

Τα εν λόγω χρηματοδοτικά Ταμεία αποτελούν συνεργατικό σύστημα διαμόρφωσης τόσο της στρατηγικής υπό τον τίτλο: *Ευρώπη 2020* όσο και υλοποίησης αυτής δια μέσου παροχής χρηματικών ροών με απώτερο σκοπό την συνοχή (συμφώνως προς το Άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ε.Ε. αλλά και το Άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε.) τόσο σε επίπεδο εδάφους, όσο και σε επίπεδο κοινωνίας αλλά και οικονομίας. Στο βάθος του ορίζοντα ο ρεαλιστικός στόχος αυτών των δράσεων δεν θα μπορούσε να είναι άλλος από την επίτευξη ενός αναπτυξιακού περιβάλλοντος που θα είναι αφενός μεν βιώσιμο αφετέρου δε θα αποκλείει φαινόμενα ανισοτήτων και διακρίσεων.

Τα Ταμεία αυτά είναι τα κάτωθι πέντε:

Τόσο σε εθνικό επίπεδο με τους πόρους εκ των κρατικών προϋπολογισμών όσο και σε επίπεδο Διαρθρωτικών Ταμείων (με μηχανοδηγούς των εξελίξεων τα ΕΚΤ, ΕΤΠΑ & ΕΓΤΑΑ) της Ε.Ε. έχει υπάρξει μια συντονισμένη επιχείρηση στήριξης των δικαιωμάτων των Ρομά αλλά και

κοινωνικής τους ένταξης χωρίς αποκλεισμούς και ρατσιστικές συμπεριφορές εκ μέρους του γενικού πληθυσμού.

Θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός πως κάθε ένα Διαρθρωτικό & Επενδυτικό Ταμείο (ΕΔΕΤ) έχει έναν τομέα μεγαλύτερης εστίασης. Η εικόνα είναι η εξής:

ΕΚΤ

- **Επενδύσεις σε απασχόληση & κοινωνική ένταξη**

ΕΤΠΑ

- **Έργα & υποδομές (δρόμοι, γέφυρες, σιδηρόδρομοι κλπ)**
- **Περιβαλλοντική καινοτομία**
- **Κοινωνικές υποδομές (εργασία)**

Αναφορικά στους Ρομά, ειδικότερα, τα ΕΔΕΤ (και δη τα προαναφερθέντα ΕΚΤ & ΕΤΠΑ) διαθέτουν συγκεκριμένη πρόνοια που προβλέπει πως το 20% των συνολικών διαθέσιμων κονδυλίων τους αφορούν στους Ρομά. Οι κυριότερες δράσεις που προκύπτουν από τους σχετικούς οικονομικούς πόρους αναφορικά στους Ρομά έχουν να κάνουν με τη στέγαση, την οικονομική τους κατάσταση καθώς και τα φαινόμενα αποκλεισμού. Ωστόσο καίτοι το ύψος των διαθέσιμων για τους Ρομά κονδυλίων εκ των ΕΔΕΤ φθάνει το ύψος των 50 δις ευρώ δεν έχουν ωφελήσει στο μέγιστο βαθμό τους εν λόγω πληθυσμούς και έτσι οι Επίτροποι θέλησαν να προτρέψουν τα εθνικά σημεία διεπαφής των Ρομά να προχωρήσουν σε πιο ενεργό συμμετοχή τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και της τελικής αξιοποίησης των κονδυλίων αυτών.

5.2 Καλές πρακτικές για την ενσωμάτωση των Ρομά

Οι τοπικές αρχές στην Ελλάδα μπορούν να αντλήσουν καλές πρακτικές αξιοποίησης των κονδυλίων των ΕΔΕΤ για τους Ρομά, από άλλες ευρωπαϊκές τοπικές και περιφερειακές αρχές

και να τις εφαρμόσουν με σκοπό να επιτύχουν την κοινωνική συνοχή και οικονομική συνοχή στην περιοχή δράσης τους. Ως καλές πρακτικές νοούνται οι δράσεις που χαρακτηρίζονται από καινοτομία, είναι αποτελεσματικές, έχουν βιωσιμότητα, μεταφέρονται και αξιοποιούνται εύκολα. Είναι χρήσιμο να παρατεθούν ενδεικτικά παραδείγματα καλών πρακτικών χρήσης των ΕΔΕΤ από τοπικές και περιφερειακές αρχές που αξιοποιούν το ΕΚΤ, το ΕΤΠΑ ή και τα δύο ταμεία συνδυαστικά, προκειμένου να επιτύχουν την επίλυση ζητημάτων που έχουν να κάνουν με τα σημαντικότερα προβλήματα των Ρομά.

Παραδείγματα τοπικών και περιφερειακών αρχών που αξιοποιούν το ΕΚΤ για την ενσωμάτωση των Ρομά:

- Δήμος Γιουβάσκουλα (Juvaskyla) στη Φινλανδία όπου είναι πολύ ενεργός ο ρόλος των διαμεσολαβητών Ρομά σε ζητήματα απασχόλησης & κοινωνικής πρόνοιας.
- Δήμος Λετανόβτσε (Letanovce) στη Σλοβακία όπου τα κονδύλια του ΕΚΤ αποδόθηκαν σε ενέργειες κοινωνικής υποστήριξης, ανάπτυξης τράπεζας τροφίμων και ρουχισμού, προώθηση της σχολικής παρακολούθησης καθώς και σε προληπτικές ιατρικές εξετάσεις.
- Κοινότητα Βαλτσέα (Valcea) στη Ρουμανία όπου δημιουργήθηκε επιχείρηση κοινωνικής οικονομίας, κέντρο ημερήσιας φροντίδας για 30 παιδιά και συμβουλευτική για άσκηση επιχειρηματική δραστηριότητας.

Παραδείγματα τοπικών και περιφερειακών αρχών που αξιοποιούν το ΕΤΠΑ για την ενσωμάτωση των Ρομά:

- Πόλη Nyíregyháza στην Ουγγαρία όπου διενεργήθηκε ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη (βελτιώσεις στη στέγαση, παιδικοί σταθμοί, δρόμοι και παιδικές χαρές)
- Πόλη Λεμεσός στην Κύπρο όπου τα κονδύλια του ΕΤΠΑ αποδόθηκαν σε δημοτικό επίπεδο σε περιοχές που διαβιών Ρομά για τη βελτίωση των δρόμων, για θέματα ύδρευσης, φωτισμού του δρόμων, διαβάσεις πεζών, φύτευση δένδρων, ποδηλατοδρόμους, παιδικές χαρές, αποτροπή της σχολικής διαρροής, καθώς και για εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας.

Παραδείγματα τοπικών και περιφερειακών αρχών που συνδυάζουν χρηματοδότηση από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ:

- Δήμος Hodmezovasarhely στην Ουγγαρία όπου με κονδύλια από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ δημιουργήθηκε παιδικός σταθμός και σχολείο για παιδιά Ρομά και μη Ρομά.
- Δήμος Τσεμπ (Cheb) στην Τσεχία όπου με κονδύλια από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ υλοποιήθηκε ανακατασκευή και εξοπλισμός του Κέντρου Κοινωνικών Υπηρεσιών, που παρέχει στέγη, κοινωνική αποκατάσταση, συμβουλευτική και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την κατά των διακρίσεων.

5.3.Οι συστάσεις του ERIO προς την Ε.Ε.

Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενημέρωσης για τους Ρομά (European Roma Information Office - ERIO) αποτελεί διεθνή οργανισμό που στόχο έχει τη διαρκή και αποτελεσματική καταπολέμηση των διακρίσεων που υφίστανται οι πληθυσμοί των Ρομά, υπερασπίζει τα δικαιώματά τους, προτείνει πολιτικές για την ενσωμάτωση και τη βελτίωση της κοινωνικής και τέλος της οικονομικής τους κατάστασης. Δεν θα μπορούσε, όμως, να προχωρήσει στο σχεδιασμό και την υλοποίηση τόσο σημαντικών στρατηγικών για τους Ρομά χωρίς να έχει προηγουμένως εξασφαλίσει την ευρύτερη συμμετοχή των τελευταίων στο ανώτατο στάδιο λήψης των αποφάσεων που τους αφορούν (και εδώ αρχίζει πλέον και είναι απολύτως ξεκάθαρη η σπουδαιότητα του ρόλου του διαμεσολαβητή Ρομά) είτε σε τοπικό είτε σε εθνικό είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το 2018, η ERIO καλεί την Αυστρία ως προεδρεύουσα στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να εντείνει τις προσπάθειες για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των Ρομά, λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες συστάσεις:

1. Ενίσχυση της προστασίας των Ρομά με την εξάλειψη των διακρίσεων και του αντι-τσιγγανισμού. Μετά από την άνοδο του λαϊκισμού και των εθνικιστικών λόγων παντού Ευρώπη, οι Ρομά είναι περισσότερο από ποτέ θύματα διακρίσεων και ομιλίας μίσους που προέρχεται από κάθε επίπεδο της κοινωνίας.

Επιπλέον, η ERIO ζητάει από την Προεδρία, να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν οριζόντια νομοθεσία κατά των διακρίσεων στο εθνικό σύστημα στην εκπαίδευση, την υγεία, τη στέγαση και την απασχόληση ακολουθώντας τις συστάσεις της πλατφόρμας για τους Ρομά της ΕΕ 2017 και την ενδιάμεση ανασκόπηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά στις ακολουθούμενες εθνικές στρατηγικές επίλυσης των ζητημάτων των πληθυσμών Ρομά.

2. Εφαρμογή της νέας «Στρατηγικής για τα Δυτικά Βαλκάνια» για τη βελτίωση της κατάστασης των Ρομά. Η «Στρατηγική για τα Δυτικά Βαλκάνια» θα πρέπει τώρα να χρησιμοποιηθεί από την προεδρία ως μέσο προώθησης μεταρρυθμίσεων για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του πληθυσμού των Ρομά. Ως εκ τούτου, η ERIO ζητάει από την Προεδρία να διασφαλίσει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα ασκεί πολιτική πίεση και θα ενθαρρύνει τις

κυβερνήσεις των Δυτικών Βαλκανίων να εντείνουν τις ενέργειες τους για την αντιμετώπιση του αντι-τσιγγανισμού και των διακρίσεων ,με σκοπό τη βελτίωση της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης των Ρομά.

3. Οργάνωση δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με τις προτεραιότητες μετά το 2020

Η προεδρία θα πρέπει να οργανώσει μια ευρωπαϊκή διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών και των εθνικών κυβερνήσεων σχετικά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων μετά το 2020 για την ένταξη των Ρομά

5.4 Η αναγκαιότητα βελτίωσης της κοινωνικής κατάστασης των Ρομά

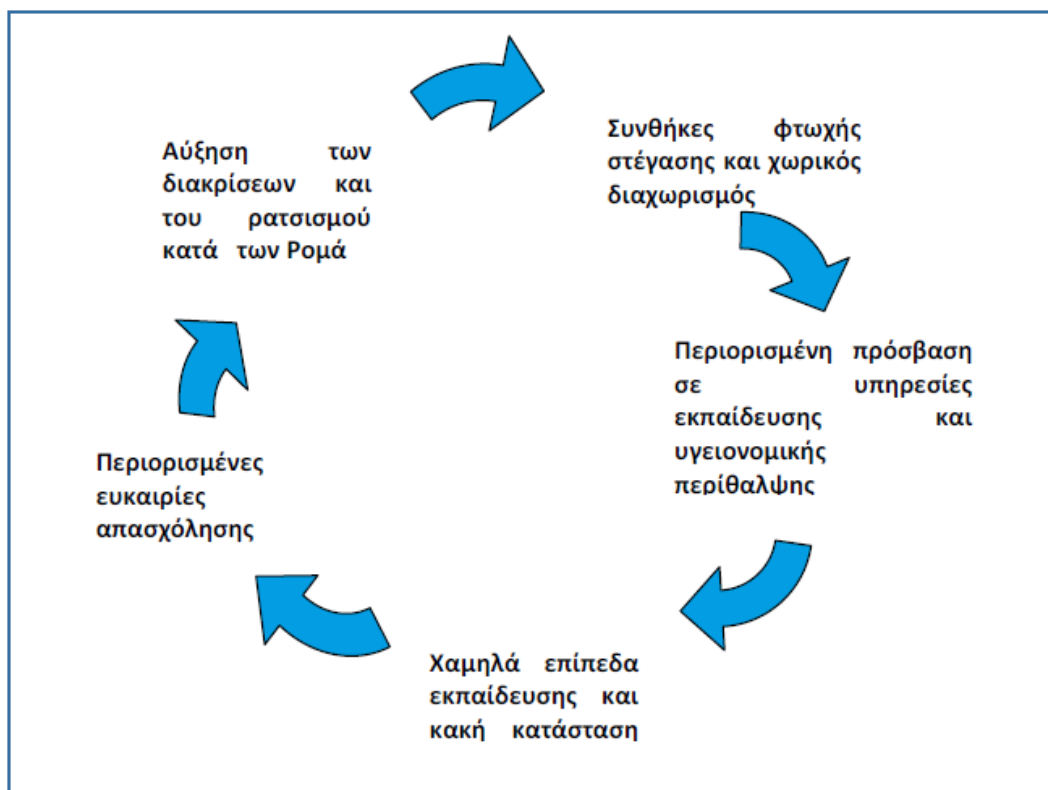
Όπως έχει αναφερθεί οι Ρομά αποτελούν την πολυπληθέστερη πληθυσμιακά μειονότητα εντός των συνόρων της Ε.Ε. καθώς αριθμεί επί συνόλω δέκα έως δώδεκα εκατομμύρια ανθρώπους. Βρίσκεται εξαπλωμένη σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο και με μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού Ρομά να βρίσκεται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Πολύ υψηλό ποσοστό Ρομά τα άτομα πλήττονται από σοβαρές μορφές φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και αντιμετωπίζουν βαθιά κοινωνικά προβλήματα που εκδηλώνονται ως χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, υψηλή ανεργία, ακατάλληλη στέγαση, κακή υγεία, προκατάληψη και ρατσιστικές συμπεριφορές εναντίον τους εκ μέρους του γενικού πληθυσμού.

Το χάσμα μεταξύ των Ρομά και του λοιπού πληθυσμού αυξάνεται σημαντικά σε πολλές χώρες ιδίως υπό το πρίσμα της εν ισχύ μείζονος οικονομικής που έχει πλήξει την πλειοψηφία των κρατών μελών την τελευταία δεκαετία. Αυτή η κοινωνικο-οικονομική ανέχεια έχει εντείνει τα φαινόμενα ακραίου διαχωρισμού ανάμεσα στο γενικό πληθυσμό και σε οποιονδήποτε δυνητικά δεν εγκρίνεται ή δεν αποτελεί μέρος αυτού. Αυτό εκδηλώνεται και έναντι των Ρομά υπό τη μορφή αναδυόμενου ρατσισμού. Το γεγονός αυτό σε κάθε περίπτωση δεν ευνοεί τις εκ μέρους των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης προσπάθειες για την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής συνοχής σε επίπεδο όχι αποκλειστικά εδαφικό αλλά και κοινωνικό.

Η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των Ρομά δεν είναι μόνο ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισότητας και αλληλεγγύης, είναι επίσης ένα σοβαρό οικονομικό ζήτημα.

Καθώς η μεγάλη πλειοψηφία των Ρομά, δεν έχει επαρκή εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση, δεν μπορεί να διασφαλιστεί η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχουν μεγάλες απώλειες στην παραγωγικότητα αλλά και στη φορολογία. Σε κάθε περίπτωση για να λογιστεί ως επιτυχημένο το πρόγραμμα Ευρώπη 2020 θα πρέπει να έχει εμφανιστεί σημαντική πρόοδος αναφορικά στην εργασία, την παιδεία και φυσικά την κοινωνική ένταξη των Ρομά (www.euromanet.eu)

Πίνακας 5.4.1: Ο φαύλος κύκλος του αποκλεισμού των Ρομά

B. ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

6.1. Η τοπική αυτοδιοίκηση

Εκκινώντας την αναφορά μας στον τρόπο οργάνωσης της ανά την Ελληνική Επικράτεια ασκούμενης Δημόσιας Διοίκησης θα πρέπει να αναφερθεί το γεγονός πως η τάση τείνει προς την περαιτέρω επαύξηση του ρόλου των ΟΤΑ Α΄ & Β΄ βαθμού (βλέπε παρ. 1 άρθρ. 102 του εν ισχύ Συντάγματος) αναφορικά στη διοίκηση των ζητημάτων που αφορούν στις τοπικές κοινωνίες. Αυτό το σύστημα διοίκησης καλείται αποκεντρωτικό και είναι οργανωμένο επί τη βάση της παρ. 1 άρθρ. 101 του εν ισχύ Συντάγματος. Αυτός ο τύπος διοίκησης είναι συμβατός και με τις επιταγές της Ε.Ε. και δη της Συνθήκης της Λισσαβόνας που έχει προβλέψει την πρόνοια της διοίκησης των υποθέσεων της τοπικής κοινωνίας σε επίπεδο κοντινό προς τους πολίτες.

Η επιλογή του όρου ΟΤΑ διατηρεί μια διττή σημασία τόσο γεωγραφική όσο και δημογραφική. Οι εντός των ΟΤΑ οργανωτικές μονάδες αποτελούν ΝΠΔΔ. Οι ΟΤΑ σε κάθε περίπτωση έχουν σαν πληθυσμό τους εγγεγραμμένους ως Δημότες του εκάστοτε Δήμου και έχει μια σταθερή έδρα αλλά και μια πάγια γεωγραφική έκταση. Η δικαιοδοσία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει να κάνει με τη διευθέτηση των υποθέσεων της τοπικής κοινωνίας, την εξυπηρέτηση της ανάγκης οικονομικής αυτοτέλειας (για αυτό το λόγο εισπράττουν και τα Δημοτικά Τέλη) αλλά και της διοικητικής αυτοτέλειας. Επειδή, όμως, η νομιμότητα των αποφάσεων και των πράξεων δεν μπορεί να είναι στοιχείο αδιάφορο για την κεντρική εξουσία σε αυτό το σκέλος περιορίζεται αποκλειστικά ο έλεγχος του κράτους επί των ΟΤΑ (www.hellenicparliament.gr).

Ήδη από τη δεκαετία του 1990 είχε αλλάξει το θεσμικό πλαίσιο που αφορούσε στη λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μεταφέροντας πολλές από τις αρμοδιότητες της Κεντρικής Διοίκησης στους Δήμους. Αυτό είχε αποτέλεσμα την αναδιοργάνωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τη μετατροπή της από απλό θεατή των δρώμενων σε πρωταγωνιστή και κυρίαρχο των εξελίξεων που αφορούσαν κάθε περιοχή.

6.2.Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ενσωμάτωση των Ρομά

Ήδη από το Σεπτέμβριο του 1995, οι δήμαρχοι 21 πόλεων που θεώρησαν ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει τον πρώτο λόγο, μπορεί να οφείλει να ενδιαφερθεί για τη λύση του προβλήματος του κοινωνικού αποκλεισμού των Τσιγγάνων, ίδρυσαν το Πανελλαδικό Δίκτυο ΟΤΑ για την Υποστήριξη των Ελλήνων Τσιγγάνων με τον τίτλο Δίκτυο ROM. Ήταν η πρώτη φορά που η Τοπική Αυτοδιοίκηση έπαιρνε την πρωτοβουλία να ασχοληθεί οργανωμένα με το ζήτημα της ενσωμάτωσης των Ελλήνων Ρομά, συνειδητοποιώντας το ρόλο της και αξιοποιώντας το πλεονέκτημα να διαθέτει καλύτερη και συγκριτική γνώση της κατάστασης που επικρατούσε σε κάθε περιοχή. Σχεδόν ταυτόχρονα με την ίδρυσή του, το Δίκτυο ανέδειξε την αναγκαιότητα του θεσμικά κατοχυρωμένου συντονισμού των ενεργειών, την αναγκαιότητα παρεμβάσεων «ολοκληρωμένου» χαρακτήρα, όπως επίσης και της υποστήριξης της «αυτό-οργάνωσης» των ίδιων των Τσιγγάνων, προκειμένου να καταστούν ισότιμοι συνομιλητές και συνεργάτες στο σχεδιασμό των παρεμβάσεων που τους αφορούν, ώστε να λειτουργεί η συγκατάθεσή τους ως όρος σε οποιαδήποτε παρέμβαση ή μέτρο σχεδιάζεται για λογαριασμό τους. Η πανελλαδική διάρθρωση του Δικτύου ROM συνέβαλε τα μέγιστα ώστε να ιδρυθούν τοπικοί σύλλογοι Τσιγγάνων σχεδόν στο σύνολο των Δήμων που αποτελούσαν μέλη του Δικτύου .

Οι μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα με την εφαρμογή του Ν. 3852/2010 *«Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»* (ΦΕΚ 87/Α/2010) ενδυνάμωσαν τον κοινωνικό ρόλο των δήμων και οδήγησαν στη δημιουργία ενός αποκεντρωτικού μοντέλου διακυβέρνησης των τοπικών υποθέσεων , όπου η Κεντρική Διοίκηση περιορίζεται σε εποπτικό και συντονιστικό ρόλο.

6.3 Ο οδηγός EURoma προς τις τοπικές αρχές για την αξιοποίηση των ΕΔΕΤ

Μια από τις πιο ουσιώδεις και βοηθητικές για την επίλυση των προβλημάτων των Ρομά πρωτοβουλίες της Ε.Ε. με άμεση χρηματοδοτική στήριξη από τα ΕΔΕΤ είναι το λεγόμενο EURoma (Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά). Το εν λόγω δίκτυο έχει εκκινήσει τη λειτουργία του εν έτει 2007 και σε αυτό συμμετέχουν 12 κράτη μέλη της Ε.Ε. Όπως είναι ευκόλως κατανοητό από τον ίδιο τον τίτλο του εν λόγω δικτύου δεν θα μπορούσε το πλάνο των σχεδιαζόμενων δράσεων να μην περιλαμβάνει την υλοποίηση στρατηγικών και εν γένει την εφαρμογή καλών πρακτικών προκειμένου να επιτευχθεί ο μείζων στόχος της ομαλής κοινωνικής ένταξης των Ρομά στις χώρες μέλη της Ε.Ε. Αρωγός και πολλές φορές και τελικός φορέας υλοποίησης των δράσεων του EURoma είναι οι ΟΤΑ ιδιαίτερα σε στοιχεία που έχουν να κάνουν με καθημερινές ανάγκες των Ρομά (π.χ. στέγαση, παιδεία, υγεία, καθαριότητα, ύδρευση και έργα που έχουν να κάνουν με την οδοποιία).

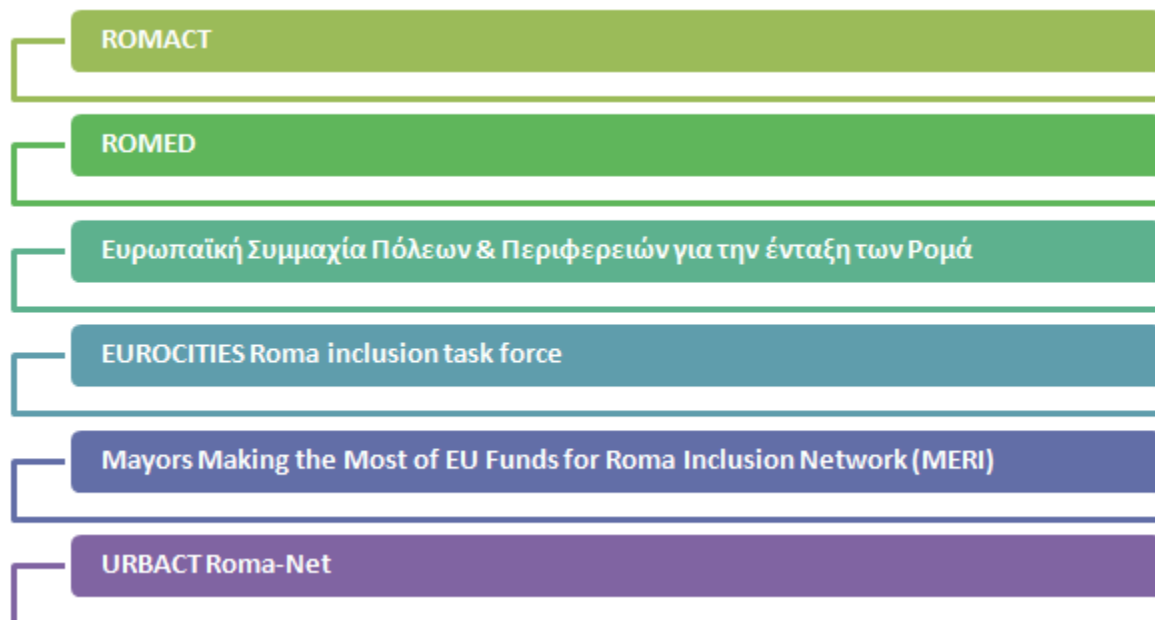
Οι τοπικές αρχές είναι αρμόδιες για το φυσικό και χωροταξικό σχεδιασμό και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της συμμετοχής των Ρομά σε τοπικό επίπεδο με την ενεργό ιδιότητα του πολίτη, που είναι απαραίτητη για την κοινωνική ένταξη σε δημοκρατικά πολιτεύματα

Τέλος οι τοπικές αρχές συχνά εφαρμόζουν εθνικά σχέδια και στρατηγικές για τους Ρομά σύμφωνα με το επίπεδο αρμοδιότητάς τους και δύνανται να το πράξουν σε μεγαλύτερο βαθμό στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Ένταξης των Ρομά. Για την επιτυχή υλοποίηση των σχεδίων είναι απαραίτητη η συνδρομή των εθνικών και περιφερειακών αρχών .

Ο υπό ανάλυση Οδηγός EURoma παρέχει, όμως, και μια ακόμη πιο σοβαρή βοήθεια στην εξυπηρέτηση των ζητημάτων των Ρομά και αυτή έχει να κάνει με την παροχή στοχευμένων πρακτικής αξίας συμβουλών που έχουν να κάνουν σε πρώτο χρόνο με την ανάλυση και σε δεύτερο χρόνο με την αντιμετώπιση των προβλημάτων πρόσβασης των ΟΤΑ στα χρηματοδοτικά πακέτα των ΕΔΕΤ από το στάδιο του σχεδιασμού αυτών των πακέτων ούτως ώστε τα τελευταία να είναι απολύτως στοχευμένα στις πραγματικές ανάγκες των Ρομά ανά περιοχή.

6.4 Θεσμικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη των τοπικών αρχών

Πολλές θεσμικές πρωτοβουλίες, προτείνουν στις τοπικές αρχές τρόπους αξιοποίησης των ευρωπαϊκών και εθνικών χρηματοδοτήσεων και συνδράμουν στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικής για την ενσωμάτωση των Ρομά. Ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν τα προγράμματα:

Τα προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο να ενισχύσουν τις τοπικές και περιφερειακές αρχές στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεων που σχετίζονται με τους Ρομά, προάγοντας τη συνεργασία των τοπικών και δημόσιων αρχών με τους Ρομά, τη συνεχή ενημέρωση και το διαμοιρασμό καλών πρακτικών ανάμεσα στις χώρες μέλη της Ε.Ε., στο θέμα της απορρόφησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΑ

7.1.Εισαγωγή

Στην Ελληνική πραγματικότητα η κοινωνική ενσωμάτωση των Ρομά σαφώς ανέβηκε στη λίστα προτεραιοτήτων της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας και σε αυτό συνέδραμε το σταθερό πλαίσιο δημιουργίας και τελικής υλοποίησης εθνικής στρατηγικής για τους Ρομά με ορίζοντα περάτωσης το έτος 2020. Η εθνική στρατηγική για τους Ρομά έχει τους ίδιους στόχους με εκείνους της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής (για την εξαετία 2014 -2020). Ο σημαντικότερος όλων είναι η ανύψωση της εδαφικής συνοχής και κατά κύριο λόγο της κοινωνικής συνοχής (καθώς σε αυτή εντάσσονται οι όποιες δράσεις υλοποιούνται για του Ρομά) σε θέση εξίσου σημαντική με την οικονομική συνοχή (που ανέκαθεν αποτελούσε τον πρωταρχικό στόχο χρηματοδοτικών πακέτων) (European Parliament,2011).

Μια ακόμη κομβικής σημασίας εξέλιξη που εντάσσεται στο πλαίσιο της διοικητικής μεταρρύθμισης σε επίπεδο ΟΤΑ και αφορά έστω και έμμεσα τους Ρομά είναι η υποχρεωτική μετάβαση από:

Θα πρέπει να διευκρινιστεί πως η εν λόγω μετάβαση αφορά το σύνολο των ανά τη χώρα Δήμων που είναι 325.

Ιδιαίτερα σημαντικός και ενισχυμένος εμφανίζεται ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς όπως ειπώθηκε οι τοπικές αρχές είναι οι θεσμοί που βρίσκονται πιο κοντά στους πολίτες Ρομά και μη, που διαβιούν στην περιοχή αρμοδιότητας τους.

Βασική αρχή που διέπει τις πρόσφατες παρεμβάσεις ,σύμφωνα και με τις υποδείξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αυτή της ολιστικής προσέγγισης ,δηλαδή της αντιμετώπισης του

ζητήματος από όλες τις πλευρές, καθώς η διαδικασία ένταξης των Ρομά είναι σύνθετη και αρκετά χρονοβόρα. Η στρατηγική προετοιμάζει την οριστική ένταξη των Ρομά στην κοινωνία, προάγοντας την αυτοοργάνωση και την αυτοβοήθεια, με σκοπό την ενδυνάμωση και ανεξαρτησία της ευπαθούς αυτής πληθυσμιακής ομάδας.

7.2 Στέγαση

Ο νομαδισμός, που χαρακτηρίζει τη φυλή των Ρομά, εκλαμβάνεται από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο, ως άρνηση για μόνιμη εγκατάσταση σε σταθερό κατάλυμα. Μελέτες που έχουν γίνει αναιρούν αυτό το συμπέρασμα καθώς προκύπτει ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό των Τσιγγάνων μπορεί πια να χαρακτηριστεί ως νομαδικός πληθυσμός. Η συντριπτική πλειοψηφία των Ρομά δεν μετακινούνται άσκοπα αλλά προκειμένου να εξυπηρετήσουν κατά το βέλτιστο δυνατό τρόπο τις ανάγκες των επαγγελματιών τους που είναι το εμπόριο ανά την Ελλάδα (καθώς δεν γίνεται να πουλούν ως γυρολόγοι τα εμπορεύματά τους αποκλειστικά σε μια περιοχή ένεκα της κόπωσης και της αγοραστικής εξάντλησης του ενδιαφέροντος των καταναλωτών στη συγκεκριμένη πάντα περιοχή) και η εξυπηρέτηση πολλών ειδών αγροτικών εργασιών. Παρά το συνεχές της μετακίνησης των Ρομά η ανάγκη σταθερής και ασφαλούς στέγασης δεν παύει ποτέ να αποτελεί πάγια επιδίωξη των Ρομά ακόμη και για χρήση κατά περιόδους όταν οι μετακινήσεις είναι αδύνατες π.χ. ένεκα των καιρικών συνθηκών. Υπάρχει δε μια ευρεία γκάμα επιλογών στέγασης για τους Ρομά και πάντα σε αυτές πρωτεύοντα ρόλο διαδραματίζει ο βαθμός ένταξής τους και κοινωνικής ενσωμάτωσής τους ως αποδεκτά και ισότιμα μέλη στον κυρίως οικιστικό ιστό. Σε ένα μεγάλο βαθμό με αυτή τη συνθήκη συνδέεται και η μονιμότητα ή μη των διαθεσίμων για τους Ρομά καταλυμάτων. Άλλωστε η κρατική συνδρομή για την εξασφάλιση στέγασης σε άτομα που στερούνται ολικά συναφών συνθηκών που θα τους το επέτρεπαν αποτελεί συνταγματική επιταγή (άρθρο 21 παρ. 4 του εν ισχύ Συντάγματος).

Σύμφωνα με βασικά πραγματολογικά στοιχεία για την Εδραιοποίηση - Νομαδικότητα των τσιγγάνων σε πανελλαδικό επίπεδο:

- Η συντριπτική πλειοψηφία των τσιγγάνων είναι εδραιωμένοι, ασχέτως τύπου εγκατάστασης (90%)
- Ως μεγαλύτερο πρόβλημα θεωρείται το στεγαστικό(49,1%)

Η στέγαση αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες δράσης για την Κοινωνικής Ένταξη των Ρομά. Για το σκοπό αυτό ξεκίνησε η αναλυτική χαρτογράφηση των οικισμών σε όλη την Ελλάδα. Μετά την καταγραφή στις αρχές του 2017, το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στη χώρα μας υπάρχουν τρεις διαφορετικές κατηγορίες των 371 οικισμών Ρομά:

- **Η κατηγορία Τύπου 1: «Άκρως υποβαθμισμένες περιοχές»** (74) ,πρόκειται για καταυλισμούς με άθλια και καλύβια, παραπήγματα εκτός πόλης, χωρίς ρεύμα και νερό με συνθήκες διαβίωσης μη αποδεκτές και απουσία βασικών υποδομών .
- **Η κατηγορία Τύπου 2: «Μικτοί καταυλισμοί»** (181), που αποτελούνται από αυθαίρετα σπίτια και παραπήγματα και βρίσκονται στις παρυφές των πόλεων , με προβλήματα πολεοδομικής οργάνωσης και υποτυπώδεις υποδομές και
- **Η κατηγορία Τύπου 3: «Γειτονιές»** (116),είναι σποραδικά πρόχειρα καταλύματα βρίσκονται σε υποβαθμισμένες περιοχές του αστικού ιστού, αλλά αντιμετωπίζουν προβλήματα πολεοδομικής οργάνωσης και δεν είναι επαρκής η σύνδεσή τους με τον υπόλοιπο αστικό και κοινωνικό ιστό.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, το Πρόγραμμα «Ένταξη και Ενδυνάμωση των Ρομά» συγχρηματοδοτείται από πόρους του ΕΟΧ και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Οι ρυθμίσεις καθορίζονται από το Νόμο 4483/17 και εξειδικεύονται με την εφαρμοστική Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΦΕΚ 412, τεύχος Β, Αριθμ. οικ. ΡΟ 64) που υπεγράφη στις 12 Φεβρουαρίου 2018 και προβλέπουν τη μετεγκατάσταση Ρομά από τα ακατάλληλα καταλύματα σε οργανωμένους χώρους με ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης και απολαμβάνοντας ταυτόχρονα και δημόσια κοινωνική μέριμνα.

Ειδικότερα, οι εν λόγω ρυθμίσεις αφορούν:

Α. Προσωρινή Μετεγκατάσταση

Η προσωρινή μετεγκατάσταση σε κατάλληλα οργανωμένους χώρους αποτελεί παρέμβαση μεταβατικού χαρακτήρα. Οι Δήμοι, τα ΝΠΔΔ, το Δημόσιο και οι ιδιώτες παραχωρούν την έκταση. Ο Δήμος με βάση τον επιστημονικό σχεδιασμό του οικισμού από αρχιτέκτονες και μηχανικούς, μεριμνά τόσο για την σε πρώτο χρόνο τοποθέτηση των προσωρινών οικιών στη σχεδιασμένη θέση τους όσο και για την παροχή σε αυτές όλων των απαραίτητων εφοδίων για

την ασφαλή και υγιεινή διαβίωση των Ρομά (όπως για παράδειγμα η παροχή ύδατος, η παροχή ρεύματος, η παροχή υπηρεσιών που στοχεύουν στη διαχείριση του ωφέλιμου χώρου και τέλος η παροχή κοινωνικής υφής υπηρεσιών). Όπως συμβαίνει και με τις πολυκατοικίες που υπάρχουν στο βασικό οικιστικό ιστό έτσι και στις πρόχειρες και σε κάθε περίπτωση προσωρινής διάρκειας εγκαταστάσεις όλα λειτουργούν βάσει εσωτερικού κανονισμού τον οποίο οφείλουν να σέβονται οι Ρομά. Σημαντική, επίσης, επισήμανση είναι πως όλοι οι Ρομά που θα επιλέξουν να κατοικήσουν σε αυτές τις εγκαταστάσεις θα πρέπει να είναι σύμφωνοι αλλά και να εφαρμόζουν απαρέγκλιτα τον ως άνω αναφερθέντα κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας αλλά και να είναι σε θέση να καλύπτουν χρηματικά τους λογαριασμούς ΔΕΚΟ (ήτοι εκείνον του ρεύματος και εκείνον της ύδρευσης) αλλά και τα Δημοτικά τέλη (όπως κάθε Δημότης δηλαδή). Μάλιστα υπάρχει και ένα στοιχειώδες νομικό πλαίσιο που ορίζει τη συμμετοχή των Ρομά στα εν λόγω οικιστικά σχέδια και αυτό είναι η υπογραφή ενός Ιδιωτικού Συμφωνητικού συμμετοχής.

B. Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης

Ωστόσο μερικές φορές μπορεί να μην είναι σε άμεσο χρόνο ρεαλιστική η προαναφερθείσα προσωρινή μετεγκατάσταση των Ρομά ένεκα της αδυναμίας εξεύρεσης των κατάλληλων χώρων για αυτό. Σε αυτές τις περιπτώσεις λειτουργεί ως μονόδρομος η προσπάθεια εκ μέρους των ΟΤΑ και της εν γένει Πολιτείας για εναλλακτικές βοηθητικές δράσεις καλύτερευσης των εν γένει συνθηκών διαβίωσης των Ρομά. Αυτές οι περιφερειακές δράσεις έχουν να κάνουν με την ατομική καθαριότητα, με κινητές μονάδες υγιεινής και τέλος με οικίσκους που δύνανται να χρησιμοποιούνται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

Ανάλογα με τις συνθήκες διαβίωσης της εκάστοτε περιοχής, πραγματοποιούνται και ενέργειες περιβαλλοντικής υγιεινής (π.χ. απεντομώσεις, μυοκτονίες, χαλικοστρώσεις). Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της ολιστικής προσέγγισης, παρέχονται συνοδευτικές υπηρεσίες, με στόχο την κοινωνική ένταξη στις περιοχές παρέμβασης από παράλληλες κοινωνικές δομές, όπως τα Παραρτήματα Ρομά.

Για τις περιπτώσεις που προβλέπονται και οικίσκοι πολλαπλών χρήσεων, το συγκρότημα αυτών των δομών, μαζί με το Παράρτημα Ρομά, αποτελούν ένα «Πολύκεντρο», όπου, μεταξύ άλλων, θα λαμβάνουν χώρα η μαθησιακή υποστήριξη, πολιτιστικές δραστηριότητες, δραστηριότητες για την ενδυνάμωση γυναικών, κ.ά.

Η παρέμβαση για τη βελτίωση συνθηκών διαβίωσης αφορά :

- **Εγκαταστάσεις ατομικής και περιβαλλοντικής υγιεινής** περιλαμβάνουν με υγειονομικά containers, που διαθέτουν τουαλέτες και ντουζιέρες και χώρους για πλύση ιματισμού
- **Ομάδες βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης** για τη στήριξη του πληθυσμού και την παροχή συνοδευτικών υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Προϋπόθεση της βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης αποτελεί η προηγούμενη πραγματοποίηση «Έκθεσης Υγειονομικής Αναγνώρισης και Ελέγχου» από τις αρμόδιες υπηρεσίες Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγείας των Περιφερειών, ώστε να αποτυπωθεί η υφιστάμενη κατάσταση των καταυλισμών αναφορικά με υγειονομικά προβλήματα και ελλείψεις βασικών υποδομών.

Γ. Επιδότηση Ενοικίου

Η Επιδότηση Ενοικίου αποτελεί ακόμη μία από τις δέσμες των δράσεων, στον άξονα της στέγασης και των υποδομών ως εξειδίκευση του στόχου της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά για την εξασφάλιση και εγγύηση του «κατοικείν».

Η εξατομικευμένη προσέγγιση και τα κριτήρια επιλογής, τα οποία προϋποτίθενται ως κριτήρια ωριμότητας των οικογενειών που θα ενταχθούν αποτελούν ενδεικτικά τα ακόλουθα:

- Είναι, κατά προτεραιότητα, δημότες ή/και μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου στον οποίο θα εφαρμοστεί η επιδότηση ενοικίου.
- Έχουν εγγραφεί στο Κέντρο Κοινότητας-Παράρτημα ΡΟΜΑ του οικείου δήμου και βρίσκονται σε συνεχή συνεργασία τόσο με αυτό όσο και με τις υπόλοιπες Κοινωνικές Υπηρεσίες του δήμου.
- Έχουν διευθετήσει ή είναι σε διαδικασία διευθέτησης τυχόν αστικοδημοτικών εκκρεμοτήτων.
- Δεν διαθέτουν ακίνητη περιουσία που να τους επιτρέπει να κατοικούν σε αυτήν ή/και δεν έχουν δανειοδοτηθεί για την αγορά ακινήτου.
- Συμμετέχουν σε παρεμβάσεις ολιστικής παρέμβασης.

- Έχουν εγγράψει τα παιδιά τους στα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά σχολεία της περιοχής και φοιτούν κανονικά σε αυτά.
- Παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης ή σχολείο δεύτερης ευκαιρίας, όπου αυτό απαιτείται, και συμμετέχουν σε ομαδική και/ή εξατομικευμένη συμβουλευτική υποστήριξη.
- Συμμετέχουν σε ενεργητικές πολιτικές προώθησης στην απασχόληση, προκειμένου να εξασφαλίσουν την ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό.
- Κάνουν χρήση των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας ιατρικής και φαρμακευτικής φροντίδας και συμμετέχουν σε προγράμματα προληπτικής ιατρικής, όπου παρέχονται από τον οικείο δήμο.
- Απέχουν από παραβατικές συμπεριφορές.

Ο Δήμος εντοπίζει κατοικίες για μίσθωση και χορηγεί στον ιδιοκτήτη το μίσθωμα για συγκεκριμένη χρονικά περίοδο .

Πέραν της επιδότησης ενοικίου, παρέχονται από τα Κέντρα Κοινότητας - Παραρτήματα Ρομά και τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων παρέχονται υποστηρικτικές κοινωνικές υπηρεσίες και υγειονομικές παρεμβάσεις αλλά και δράσεις που προάγουν τον αθλητισμό και τον πολιτισμό με στόχο την ενσωμάτωση των Ρομά στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Η πρώτη εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου της προσωρινής μετεγκατάστασης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, με την έκδοση της αριθ. οικ. 18987/124/29-3-2018 Εγκριτικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών, Υγείας, Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ύστερα από το αίτημα που υπέβαλε ο Δήμος Δελφών. Ο οικισμός αποτελείται από αξιοπρεπή καταλύματα, πλατεία και πάρκο αναψυχής. Η δημιουργία οργανωμένου χώρου προσωρινής μετεγκατάστασης θα γίνει στη θέση Κάμιнос του δήμου Δελφών. Σκοπός της δημιουργίας ενός τέτοιου χώρου δε είναι άλλος από την άμεση συνδρομή προς ένα σύνολο 45 οικογενειών Ρομά (συνολικά 250 άτομα) προκειμένου να εξασφαλιστούν αξιοπρεπείς συνθήκες τόσο ως προς το στεγαστικό όσο και ως προς το επίπεδο της καθημερινότητάς τους. Μάλιστα για να περνά η όλη αυτή συνδρομή από ένα πλαίσιο σαφώς πιο οργανωμένο και λειτουργικό έχει σχεδιαστεί η λειτουργία και ενός Παραρτήματος Ρομά που θα λειτουργεί στο Κέντρο της Κοινότητας του Δήμου Δελφών και θα έχει ως απώτερο σκοπό την ισότιμη ενσωμάτωση των Ρομά στον ευρύτερο κοινωνικό ιστό της

περιοχής και προς τούτο θα παρέχει όλες τις απαραίτητες για την επίτευξη αυτού του στόχου κοινωνικές υπηρεσίες.

Στην Ηλεία, σύμφωνα με τη χαρτογράφηση της Ειδικής Γραμματείας Ρομά, υπάρχουν 17 οικισμοί, με πληθυσμό 4.000 άτομα, και έχουν προγραμματιστεί οι εξής παρεμβάσεις:

Δήμος Πηνειού: ο οικισμός Χελιμοδού, στο Δήμο Πηνειού, είναι τύπου I (άθλια παραπήγματα εκτός πόλης, χωρίς ρεύμα και νερό), δηλαδή σε άθλια κατάσταση. Για τους κατοίκους του οικισμού Χελιμοδού προβλέπεται μετεγκατάσταση.

Στον οικισμό Τραγανού προβλέπεται η ολοκλήρωση του περιφερειακού δρόμου, με ασφαλτόστρωση και κατασκευή πεζοδρομίων καθώς και η κατασκευή δικτύου όμβριων υδάτων.

Τέλος, στον οικισμό ΥδατόπυργουΓαστούνης προβλέπεται η κατασκευή πολύκεντρου με δημόσια λουτρά και πλυντήρια για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης.

Δήμος Ήλιδας (στον οικισμό Παπακαυκά): θα αντικατασταθούν τα παραπήγματα με οικίσκους κοντέινερ για 14 οικογένειες, θα κατασκευαστεί πολύκεντρο ως χώρος εκδηλώσεων και ψυχαγωγίας, και θα γίνουν έργα οδοποιίας.

Παρεμβάσεις στην αποχέτευση και επέκταση του δικτύου ηλεκτροφωτισμού σε Παπακαυκά και Τσιγλέικα.

Στο Κέντρο θα αντικατασταθούν τα παραπήγματα με οικίσκους κοντέινερ για 15 οικογένειες και θα κατασκευαστεί πολύκεντρο με δημόσια λουτρά και πλυντήρια

7.3 Εκπαίδευση

Το αγαθό της ελεύθερης, δωρεάν και ισότιμης πρόσβασης όλων των Ελλήνων πολιτών σε όλες τις βαθμίδες της παιδείας (σε κρατικές εκπαιδευτικές μονάδες πάντα) με απώτερο στόχο τη γνωσιακή, επαγγελματική, εθνική και θρησκευτική προαγωγή τους ούτως ώστε να αποτελέσουν σταδιακά πολίτες με αίσθηση υπευθυνότητας και ελευθερίας στις πράξεις τους, αποτελεί συνταγματική επιταγή ορισθείσα στο άρθ. 16, παρ. 2 & 4 του εν ισχύ Συντάγματος. Εξαιρετικά σημαντική και σχετιζόμενη με το προαναφερθέν συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα όλων

των Ελλήνων πολιτών (μεταξύ των οποίων και των Ρομά) είναι και η επιπρόσθετη προστασία που είναι το κράτος υποχρεωτικό να δίδει σε πολίτες που χρήζουν ειδικής προστασίας γεγονός που συνδέεται άμεσα με τις ιδιαίτερες δεξιότητές τους (π.χ. ΑΜΕΑ, Ρομά κ.α.).

Το Σύνταγμα καθορίζει την υποχρεωτική εκπαίδευση στα εννέα έτη. Το δικαίωμα στην παιδεία εξασφαλίζεται επίσης από το άρθρο 28 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Convention on the Rights of the Child). Το δικαίωμα στην παιδεία προστατεύεται επίσης από το άρθρο 13 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ) και του άρθρου 2 του Πρώτου πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Η Εκπαίδευση είναι θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα που πρέπει να απολαμβάνουν όλοι ανεξαρτήτως κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης .

Ο Ν.1566/85, τονίζει τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης για όλους τους Έλληνες πολίτες, όμως στοιχεία για την Εκπαίδευση των Ρομά στην Ελλάδα (πηγή Περιφέρεια Αττικής):

- Ένα ποσοστό της τάξης του 70% εξακολουθεί να παρουσιάζει οργανικό αναλφαβητισμό
- Ένα ποσοστό της τάξης του 15% εξακολουθεί να παρουσιάζει λειτουργικό αναλφαβητισμό
- Ένα ποσοστό της τάξης μόλις του 43% περίπου των παιδιών 6-17 ετών πηγαίνει σχολείο (εξ αυτών το 68% φοιτά στην Α΄βάθμια εκπαίδευση, το 14% στο Γυμνάσιο και τέλος σχεδόν μηδενικό ποσοστό παρακολουθεί τα μαθήματα του Λυκείου.

Η Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά στα πλαίσια των διαβουλεύσεων της με το καθ' ύλην αρμόδιο ΥΠΕΠΘ και ειδικότερα με την Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς και έχει ήδη αναπτύξει προγράμματα με επίκεντρο τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και ειδικότερα τα παιδιά Ρομά.

Μέχρι σήμερα στον τομέα της Εκπαίδευσης των Ρομά υλοποιούνται:

Πρόγραμμα ένταξης των κοινωνικά ευάλωτων ομάδων στην εκπαίδευση:

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που απευθύνεται στο γενικό πληθυσμό, βασίζεται σε κοινωνικοοικονομικά κριτήρια και εφαρμόζεται από το Υπουργείο Παιδείας μέσω:

- Τάξεις Υποδοχής και Εκπαιδευτική Υποστήριξη σε Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας
- Παροχή Υπηρεσιών Κοινωνικών Λειτουργιών εντός των Σχολικών Μονάδων
- Σχολές / Ακαδημίες Γονέων
- Παρακολούθηση ολοήμερων σχολείων

Το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στη δημιουργία τάξεων υποδοχής και μαθημάτων κατάρτισης για τη μείωση της σχολικής διαρροής ,παρέχοντας επιπλέον εκπαίδευση και ψυχολογική στήριξη στις σχολικές μονάδες με σημαντικό αριθμό μαθητών Ρομά.

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και ένταξης μαθητών Ρομά:

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα προσανατολισμένο σε Ρομά που υλοποιείται σε σχολεία με υψηλό πληθυσμό Ρομά με τις ακόλουθες δράσεις:

- ενίσχυση της προσχολικής εκπαίδευσης
- υποστήριξη της τακτικής παρακολούθησης
- υποστήριξη της ολοκλήρωσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μέσω κοινωνικο-ψυχολογικής υποστήριξης, διαμεσολάβησης και σχολές γονέων
- παρεμβάσεις σχολικής ψυχολογίας και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών
- δυναμική διαδικασία των αποτελεσμάτων – ανάδραση στο σχεδιασμό – διάδοση των αποτελεσμάτων

Το Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Παιδιών Ρομά είναι ένα πρόγραμμα που υλοποιείται από ελληνικά πανεπιστήμια από το 2010, προκειμένου να αποφευχθεί η εγκατάλειψη του σχολείου, να αυξηθεί η σχολική φοίτηση των μαθητών Ρομά με προσέλκυση νέων μαθητών Ρομά στο σχολείο.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση της πρόσβασης και της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση, στην υλοποίηση παρεμβάσεων για σχολική ένταξη και υποστήριξη της τακτικής παρακολούθησης των παιδιών Ρομά στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων για την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης από νέους και ενήλικες Ρομά που αποχώρησαν από το σχολείο, την ευαισθητοποίηση του εκπαιδευτικού προσωπικού και την παροχή υποστήριξης, με τη συνεργασία των

μεσολαβητών των Ρομά για δημιουργία δεσμών και ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ του σχολείου και του οικογενειακού περιβάλλοντος της ομάδας στόχου.

Το Έργο με τίτλο «Ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών ΡΟΜΑ» εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» που συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Οι Δράσεις πραγματοποιούνται στους καταυλισμούς, τους οικισμούς και στις σχολικές μονάδες με τη συμμετοχή διαμεσολαβητών, κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων..

Οι Δράσεις στοχεύουν όχι μόνο στην ένταξη των μαθητών Ρομά στο εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και στην ενίσχυση της επικοινωνίας, συνεργασίας και της αποδοχής της διαφορετικότητας και της διαπολιτισμικότητας.

7.4 Απασχόληση

Θα πρέπει να καταστεί σαφές πως ένα πολύ σημαντικό ανθρώπινο δικαίωμα που κατοχυρώνεται μάλιστα συνταγματικά είναι αυτό της ελεύθερης πρόσβασης όλων των πολιτών ανεξαιρέτως στην αγορά εργασίας που ρυθμίζεται αυστηρά από την εργατική νομοθεσία. Υπό αυτό το πρίσμα η απασχόληση δύναται να εκληφθεί ως ένα κοινωνικής υφής δικαίωμα με χαρακτήρα ανελαστικό. Μια σταθερή και εργασιακή συνθήκη αποτελεί για τους πολίτες δίοδο κοινωνικοποίησης αλλά και ακόμη πιο σημαντικά αποτελεί την οδό εξασφάλισης των προς το ζείν.

Αναφορικά στους Ρομά είναι αποδεκτό πως υφίστανται ένα μείζονα κοινωνικό αποκλεισμό που καταλήγει σε παρεμπόδιση της δυνατότητάς τους να εκπαιδευτούν και να εφαρμόσουν αυτά στα οποία εκπαιδεύτηκαν σε ένα χώρο εργασίας προκειμένου να εξασφαλίσουν ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης και να εξελιχθούν κοινωνικά μέσα από τη σταδιακή τους ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό.

Ιδιαίτερα σημαντικό νομοθέτημα που αφορά το εργασιακό καθεστώς στην Ελλάδα είναι ο Ν.3227/2004 (ΦΕΚ Α 31/9-2-2004) που προωθεί την ενεργητική απασχόληση του πληθυσμού,

σε αντιδιαστολή με τη χορήγηση επιδομάτων ,που σταδιακά περιορίζονται ή και παύουν να καταβάλλονται.

Τα εργασιακά δικαιώματα των ευπαθών κοινωνικά ομάδων, συμπεριλαμβανομένων και των Ρομά, προστατεύονται από το κράτος, ως οφείλει βάσει του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Δίκαιου, κατά την τελευταία δεκαετία με ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Σημαντικό νομοθέτημα για την προάσπιση των εργασιακών δικαιωμάτων είναι ο Ν. 4443/2016.(ΦΕΚ 232/09.12.2016 τεύχος Α'). Ο εν λόγω Νόμος του Κράτους είναι εξαιρετικά σαφής όταν πρόκειται για το ζήτημα της διασφάλισης της κατοχύρωσης του καθολικού δικαιώματος στην εργασία (είτε αυτή είναι σε θέση εργασίας του Δημοσίου είτε του Ιδιωτικού Τομέα) χωρίς να υπάρχει απολύτως καμία διάκριση (είτε άμεση είτε έμμεση) εδραζόμενη στο φύλο, την εθνικότητα, το θρήσκευμα, τις πεποιθήσεις, την ηλικία, την ύπαρξη αναπηρίας ή ακόμη και το γενετήσιο προσανατολισμό.

Ωστόσο παρά την ύπαρξη του ως άνω αναφερθέντος νομικού πλαισίου αλλά των θεσμών που το εφαρμόζουν η αλήθεια ως προς την οικονομική ενσωμάτωση των Ρομά στις επιχειρήσεις του γενικού πληθυσμού είναι άκρως απογοητευτική και δεικνύει σαφώς μια καθολική σχεδόν διάκριση.

Σύμφωνα με στοιχεία για την Απασχόληση-Εργασία των τσιγγάνων σε πανελλαδικό επίπεδο:

- Το 40%των τσιγγάνων είναι ανασφάλιστο
- Το 83%επιθυμείμόνημεργασία
- Το 65% των ασχολουμένων με το εμπόριο δεν διαθέτουν άδεια
- Μόνο το 1,8% των τσιγγάνων εμπορεύονται προϊόντα που τα έχουν κατασκευάσει οι ίδιοι

Στον τομέα της απασχόλησης η Ειδική Γραμματεία Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά στα πλαίσια της εξειδίκευσης δράσεων για την κοινωνική ένταξη των Ρομά σε συνεργασία με την Ε.Υ.Σ.Ε.Κ.Τ (Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου) και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά προγράμματα έχει εξειδικεύσει δύο δέσμες δράσεων και μια διυπουργική συνεργασία που αφορούν αντίστοιχα:

A)Υποστήριξη για την Απασχόληση και την Επιχειρησιακή Συμβουλευτική

B)Δράσεις προώθησης στην απασχόληση

Γ) Παραχώρηση εκτάσεων

A) Υποστήριξη για την Απασχόληση και την Επιχειρησιακή Συμβουλευτική

Αντικείμενο της δράσης Υποστήριξη για την Απασχόληση και Επιχειρησιακή Συμβουλευτική είναι η ενεργοποίηση και κινητοποίηση των Ρομά ηλικίας 20-39 και των τοπικών φορέων και επιχειρήσεων για τη στήριξη προώθησής τους στην απασχόληση (είτε ως αυτοαπασχολούμενοι είτε ως μισθωτοί εργαζόμενοι), σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των τοπικών οικονομιών ανά Περιφερειακή Ενότητα.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της δράσης αναπτύσσονται οι ακόλουθες δέσμες ενεργειών:

1. Παροχή Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

Στόχος της ενέργειας αυτής είναι η εξατομικευμένη προσέγγισης, μέσω των Κέντρων Κοινότητας / Παραρτημάτων Ρομά και με τη συνεργασία επαγγελματικών ενώσεων και επιχειρήσεων.

Η επαγγελματική συμβουλευτική παρέχεται μέσα από τη διενέργεια ατομικών και ομαδικών συνεδριών για την απορρόφηση των Ρομά από την αγορά εργασίας, με ερεύνα της προσφοράς και ζήτησης ή/και την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η παροχή συμβουλευτικής συνδρομής για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας αναφέρεται στην ίδρυση επιχείρησης αλλά και μετά την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησης, με τη διευκόλυνση προώθησης των προϊόντων/ υπηρεσιών, την προώθηση συνεργασιών, τη δυνατότητα απορρόφησης χρηματοδοτήσεων που θα αναπτύξουν την επιχείρηση κα.

2. Ευαισθητοποίηση

Αφορά κυρίως την ευαισθητοποίηση των επαγγελματικών και εργοδοτικών φορέων σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας έτσι ώστε να αντιμετωπιστούν τυχόν στερεότυπα σε βάρος της ειδικής κοινωνικής ομάδας των Ρομά, την ενεργοποίηση των επιμελητηρίων και των σχετικών με την

επιχειρηματικότητα και τις επαγγελματικές δραστηριότητες δημόσιων αρχών, αλλά και την ενημέρωση των εν δυνάμει ωφελουμένων.

3. Ειδικές υπηρεσίες συμβουλευτικής για αυτούς που θα δημιουργήσουν επιχείρηση

Λαμβάνοντας υπόψη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν όσοι δημιουργούν επιχειρήσεις και ανήκουν σε ειδικές κοινωνικές ομάδες θα παρέχεται ειδική συμβουλευτική (mentoring) για την αντιμετώπιση λογιστικών, χρηματοοικονομικών και νομικών ζητημάτων, αλλά και την ενίσχυση της υφιστάμενης λειτουργίας σε επιχειρησιακό επίπεδο (π.χ. διαχείριση εργαζομένων, εφαρμογή του επιχειρηματικού σχεδίου, συνεργασίες και δικτύωση) ώστε να ενισχύεται η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

4. Παροχή υποστήριξης σε άτομα που αναζητούν απασχόληση σε υφιστάμενες επιχειρήσεις.

Η συνεργασία με το Παράρτημα Ρομά και το φορέα συμβουλευτικής υποστήριξης κρίνεται αναγκαία για την ανάπτυξη ολιστικής προσέγγισης, την προετοιμασία των ωφελουμένων, τη διασύνδεσή τους με τις επιχειρήσεις, την παρακολούθηση και υποστήριξη κατά τη διάρκεια της απασχόλησης και της παροχής όποιας υποστήριξης προκύψει.

B. Δράσεις προώθησης στην απασχόληση

Η δράση θα αφορά στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή/και νέων θέσεων εργασίας καθώς και στην ανάπτυξη κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Οι δράσεις θα συνδέονται με την τοπική οικονομία, την προώθηση στην απασχόληση καθώς και για την ένταξη στο μητρώο εργατικού δυναμικού και την αγορά εργασίας.

Η ανάπτυξη επιχειρηματικότητας δύναται να πραγματοποιηθεί και σε μικτά σχήματα (Ρομά και μη Ρομά) στον τομέα της κυκλικής οικονομίας, της διαχείρισης αποβλήτων και σε τεχνικά επαγγέλματα.

Επιδότηση νέων θέσεων εργασίας: Ρομά ηλικίας 20-39 ετών.

Δημιουργία νέων επιχειρήσεων:

1. Ατομικές επιχειρήσεις: Ρομά ηλικίας 20-44 ετών
2. Εταιρικά σχήματα επιχειρήσεων: Ρομά ηλικίας 20-44 ετών και άνεργοι άλλων ομάδων

Όπως έχει προαναφερθεί τα ΕΔΕΤ είναι αρωγός των ως άνω προσπαθειών που υλοποιούνται αναφορικά στη βελτίωση της κοινωνικής ενσωμάτωσης των Ρομά στηριζόμενης στην αντίστοιχη βελτίωση της εργασιακής τους θέσης. Μια τέτοια εξέλιξη σαφώς και είναι συμβατή με τους στόχους της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής που αποτελούν προτεραιότητα των ΕΔΕΤ (με έμφαση στη συγκεκριμένη περίπτωση στις δράσεις του ΕΚΤ).

Γ. Παραχώρηση εκτάσεων

Στον τομέα της απασχόλησης επιπρόσθετα στα πλαίσια των διυπουργικών συνεργασιών της η Ειδική Γραμματεία και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης για τον πρωτογενή τομέα, εκπονούν από κοινού σχέδια δράσης για την παραχώρηση αγροτικών εκτάσεων για την εκμετάλλευση των οποίων θα συσταθούν μεικτά συνεταιριστικά σχήματα μεταξύ νέων Ρομά και μη Ρομά.

Ακολούθως θα παρατεθούν οι κυριότερες δράσεις που μπορούν να χρηματοδοτηθούν μέσω ΕΣΠΑ και να πραγματοποιηθούν σε ΟΤΑ της Κεντρικής Μακεδονίας που φιλοξενούσαν στα όρια της διοικητικής τους ευθύνης ο καθένας πάνω από 2.000 Ρομά κατοίκους.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΛΑΙΣΙΟΥ	ΦΟΡΕΙΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	1. Δήμος Αλεξάνδρειας 2. Δήμος Αμπελοκήπων – Μενεμένης 3. Δήμος Δέλτα 4. Δήμος Ηράκλειας 5. Δήμος Σερρών	1. Ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων 2. Πιστοποίηση προσόντων 3. Προγράμματα καταπολέμησης αναλφαβητισμού & εκμάθησης ελληνικής γλώσσας 4. Κατάρτιση ανέργων & απόκτηση εργασιακής εμπειρίας

Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας	1. Δήμος Αλεξάνδρειας 2. Δήμος Αμπελοκήπων – Μενεμένης 3. Δήμος Δέλτα 4. Δήμος Ηράκλειας 5. Δήμος Σερρών	5. Προώθηση σε θέσεις απασχόλησης 6. Νεανική επιχειρηματικότητα 7. Συνεπής λειτουργία υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων 8. Υποστήριξη επιχειρηματικότητας στην αγροτική οικονομία 9. Ίδρυση Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων 10. Συμβουλευτική και οικογενειακός προγραμματισμός 11. Διανομή ειδών αντιμετώπισης της υλικής στέρησης 12. Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης οικογενειών 13. Προγράμματα ενημέρωσης, καταγραφής και ανάδειξης του πολιτισμού των Ρομά

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού στις ευπαθείς ομάδες είναι αναγκαία η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών στην αγορά εργασίας, ώστε οι άνεργοι Ρομά να μπορέσουν να εργαστούν και να ενσωματωθούν στην Ελληνική κοινωνία.

Σημαντικό νομοθέτημα στο πεδίο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι ο Νόμος 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα» που προβλέπει τη λειτουργία κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ), από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, με σκοπό τη δημιουργία θέσεων εργασίας, τη συνεργασία και τη τοπική ανάπτυξη και ευημερία.

7.5 Υγεία

Ο ΠΟΥ αναφορικά στην εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου υγεία αναφέρει χαρακτηριστικά πως είναι η ολιστική σωματική, οργανική, ψυχική, διανοητική, ηθική και τέλος κοινωνική ισορροπία για κάθε άνθρωπο.

Στο πλαίσιο αυτό και η Ελληνική Πολιτεία μεριμνά και κατοχυρώνει συνταγματικά (άρθρο 21 παρ. 3 του εν ισχύ Συντάγματος) το δικαίωμα των Ελλήνων πολιτών να έχουν ικανές συνθήκες υγείας. Στο πλαίσιο αυτό η Πολιτεία λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των νέων, των ηλικιωμένων, των ΑΜΕΑ και των απόρων.

Καθίσταται σαφές πως οι Ρομά δύνανται να ενταχθούν στο πλαίσιο των ευπαθών κοινωνικών ομάδων καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που παρατηρούνται φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού έναντι τους και αυτό συχνά καταλήγει και σε αποκλεισμό τους από την πρόσβαση σε Υπηρεσίες Υγείας. Αυτό έχει σαν επίδραση στους πληθυσμούς Ρομά την αντιμετώπιση του Εθνικού Συστήματος Υγείας με μια ισχυρή επιφυλακτικότητα. Μάλιστα είναι άκρως απαραίτητη η τακτική επαφή τους με τις Μονάδες Υγειονομικής Περίθαλψης καθώς οι ιδιαίτερες συνθήκες διαβίωσής τους είναι αυτές που δημιουργούν συχνά κινδύνους τόσο για την ατομική υγεία των Ρομά όσο και για την υγεία του γενικού πληθυσμού.

Για την περιστολή των εν λόγω κινδύνων καθίσταται επιτακτική η κρατική μέριμνα για την προσωρινή (συγκεκριμένα ο Νόμος 4483/17 (ΦΕΚ 107 Α/31-07-2017) κάνει λόγο για προσωρινές ή ακόμη και κινητές μονάδες υγιεινής και ατομικής καθαριότητας) ή και ολική μετεγκατάσταση των Ρομά σε καταλύματα που να πληρούν όλες τις προδιαγραφές υγιεινής και ασφάλειας.

Οι οικισμοί στους οποίους θα λάβει χώρα η δράση ανήκουν στην κατηγορία τύπου 1 «Άκρως υποβαθμισμένες περιοχές» και αυτούς που ανήκουν στον τύπου 2 «Μικτός καταυλισμός» με συνθήκες εντούτοις που παρομοιάζουν με αυτές του τύπου 1 . Η ολιστική παρέμβαση έχει δύο σκέλη: α) Το Υγειονομικό (ατομική υγιεινή και περιβαλλοντική υγιεινή) β) Τις Συνοδευτικές Υπηρεσίες για την κοινωνική ένταξη (είτε μέσω των «Πολυκέντρων» εντός των Οικισμών, είτε μέσω των Παραρτημάτων των Ρομά και των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων).

Οι Δήμοι είναι υπεύθυνοι για το συντονισμό των ακόλουθων ενεργειών: α) για την αποκομιδή των απορριμμάτων, -την απολύμανση, τις χαλικοστρώσεις, τις μυοκτονίες, την εγκατάσταση των αναγκαίων για τις υγειονομικές δομές αποχετευτικών συστημάτων, τη διαχείριση αδρανών/στερεών αποβλήτων, κ.λ.π. β) την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση στην κοινοτική χρήση και στην προστασία των χώρων, γ) την ανάπτυξη ποικίλων δράσεων (π.χ. ασφαλής και νόμιμη διαχείριση απορριμμάτων, βελτίωση καθημερινής ζωής, κ.λπ.), δ) την φροντίδα σε συνεργασία με τις τοπικές κοινωνικές δομές για την παροχή αναγκαίων υλικών και ειδών ατομικής υγιεινής σε οικογένειες και άτομα που δεν μπορούν να τα εξασφαλίσουν από τα υφιστάμενα προγράμματα αρωγής και τέλος ε) τη διασύνδεση με τις όμορες Τοπικές Ομάδες Υγείας (ΤΟΜΥ) και άλλες αρμόδιες δομές υγείας για την παροχή υπηρεσιών υγείας και την ενημέρωση σε θέματα ατομικής και δημόσιας υγιεινής.

Ωφελούμενοι των Ομάδων Βελτίωσης Συνθηκών Διαβίωσης θα είναι πολίτες Ρομά που διαβιούν στην περιοχή παρέμβασης.

Παράλληλα διεξάγονται προγράμματα δράσης για παροχή ιατρικής φροντίδας, εξετάσεων και εμβολιασμών σε Ρομά και σε άλλες ευπαθείς ομάδες. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται το πρόγραμμα «Υγεία για Όλους» που ξεκίνησε την δράση του, ουσιαστικά, το Νοέμβριο του 2016, αναπτύσσοντας ένα μεγάλο εθελοντικό κίνημα αλληλεγγύης και προσφοράς για ευπαθείς ομάδες πληθυσμού : Ρομά, απόρους ,πρόσφυγες κα. Πραγματοποιείται με τη συνεργασία του Υπουργείου Υγείας , του ΕΚΠΑ, τοπικών φορέων και επιστημόνων στο χώρο της Υγείας.

Στο πλαίσιο υλοποίησης των δράσεων, σε διάστημα δύο ετών, έχουν πραγματοποιηθεί σε όλη την Ελλάδα:

- α) Κλινικές παιδιατρικές εξετάσεις και εμβολιασμοί σε παιδιά.
- β) Γυναικολογικές εξετάσεις

γ) Παθολογικός, καρδιολογικός, ενδοκρινολογικός, ωτορ/κός και πνευμονολογικός έλεγχος σε ενήλικες.

δ) Οδοντιατρικός έλεγχος σε παιδιά Ρομά και προσφύγων.

7.6 Κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης (ΚΕΑ)

Το ΚΕΑ αποτελεί ένα καινοτόμο πρόγραμμα ενίσχυσης του εισοδήματος αλλά ταυτόχρονα συμπεριλαμβάνει και κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά και αφορά όλους τους νόμιμους και μόνιμους κατοίκους της Ελλάδας. Στο πλαίσιο των υποστηρικτικών αυτών κοινωνικών υπηρεσιών εντάσσονται και τα ακόλουθα στοιχεία:

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί πως το 95% των Ρομά είναι δικαιούχοι του ΚΕΑ και πως προκειμένου να λάβουν το εν λόγω προνοιακό βοήθημα γίνεται λεπτομερής περιουσιακός και εισοδηματικός έλεγχος όλων των υποβαλλόμενων εξ αυτών αιτήσεων (αλλά και εν γένει για όλους του δυνητικούς δικαιούχους). Το ανώτατο χορηγούμενο ποσό δεν υπερβαίνει τα 200€ / μήνα / ενήλικα ή αντίστοιχα τα 400€ / τετραμελή οικογένεια.

Οι κρατικοί φορείς που δέχονται τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων είναι:

- 1 • ΚΕΠ
- 2 • ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΤΩΝ ΟΤΑ
- 3 • ΚΕΝΤΡΑ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ
- 4 • www.yrakp.gr
- 5 • www.keaprogram.gr

7.7 Κέντρα Κοινότητας – Παράρτημα Ρομά

Τα Κέντρα Κοινότητας, χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ 2014-2020 και αποτελούν δημοτικές κοινωνικές δομές που ενημερώνουν τους πολίτες για όλα τα υφιστάμενα προγράμματα κοινωνικής φροντίδας και επιδόματα οποιαδήποτε μορφής, που παρέχονται σε τοπικό ή υπερτοπικό επίπεδο.

Καθίσταται σαφές πως δικαίωμα να απευθυνθούν στα εν λόγω Κέντρα των ΟΤΑ δεν έχουν αποκλειστικά οι πληθυσμοί Ρομά αλλά επί της ουσίας όλοι οι πολίτες που μπορεί να είναι άνεργοι ή να αντιμετωπίζουν μια ισχυρή (έστω και πρόσκαιρη) αδυναμία οικονομικής υφής ή κάποιο είδος αναπηρίας ή είναι υπέργηροι και δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν σε όλες τις

καθημερινές τους ανάγκες. Πέραν των χρηματοδοτικών ροών τα Κέντρα Κοινότητας των ΟΤΑ είναι σε θέση να παράσχουν ακόμη και συμβουλές με σκοπό την ένταξη στην αγορά εργασίας ή ακόμη και νομική συνδρομή μέχρι και φροντιστηριακά μαθήματα για παιδιά και εφήβους. Ταυτόχρονα δεν λείπουν από τις δράσεις που αναλαμβάνουν τα εν λόγω Κέντρα και εκείνες που έχουν πολιτιστικό περιεχόμενο.

Υπάρχει μια σειρά από Κέντρα Κοινότητας (έχει προαναφερθεί πως θα πρέπει να υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο πληθυσμιακό όριο η παρουσία των Ρομά ανά τους Δήμους που λειτουργούν τέτοια Κέντρα) που συμπεριλαμβάνουν και ειδικά Παραρτήματα για πληθυσμούς Ρομά. Τα εν λόγω Παραρτήματα έχουν ως βασική τους επιδίωξη τη διενέργεια μιας σειράς ενεργειών με σκοπό την ταχεία και σε ρεαλιστική βάση ενσωμάτωση των Ρομά στον κοινωνικό ιστό του γενικού πληθυσμού. Στις πολύ συνήθεις δράσεις που αναλαμβάνουν τα εν λόγω Παραρτήματα αναφορικά στα ζητήματα των Ρομά συμπεριλαμβάνονται και τα κάτωθι:

- συμβουλευτική,
- διασύνδεση και παραπομπή σε δημόσιες υπηρεσίες,
- στήριξη ενδυνάμωση των γυναικών,
- διευκόλυνση για θέματα προνοιακών αιτημάτων, δικαστικών και νομικών εκκρεμοτήτων,
- δράση αγωγής υγείας,
- υπηρεσίες προώθησης στην απασχόληση,
- πρωτοβάθμια υγειονομική φροντίδα.

7.8 Γραφείο για θέματα Ρομά από το Συνήγορο του Πολίτη

Ο Συνήγορος του Πολίτη δημιούργησε ένα ξεχωριστό γραφείο για θέματα Ρομά.

Κεντρική διαπίστωση του Συνηγόρου σε ό,τι αφορά τους Ρομά αποτελεί η συστηματική παραγνώριση του εύρους και των επιπτώσεων του κοινωνικού αποκλεισμού τους, αλλά και η απροθυμία ανάληψης αποφασιστικής κεντρικής πρωτοβουλίας τόσο για την αστικοδημοτική τους τακτοποίηση όσο και για την αντιμετώπιση του στεγαστικού τους προβλήματος.

Αντιστοίχως προβληματικό όμως παραμένει και το ευρύ φάσμα των διακρίσεων που υφίστανται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες οι οποίοι διαμένουν στη χώρα, γεγονός που αναδεικνύει ότι η διάχυση της αντίληψης περί ισότιμης πρόσβασης σε δικαιώματα και αγαθά παραμένει σταθερή επιδίωξη και ανάγκη.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον εμφανίζουν υποθέσεις που αναδεικνύουν αθέμιτους περιορισμούς ακόμη και για πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), παρά την αυξημένη προστασία που επιφυλάσσει η κείμενη νομοθεσία στους ευρωπαίους πολίτες και στα μέλη των οικογενειών τους, λαμβανομένου υπόψη ότι με τον Ν. 4443/2016 ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη, πέραν των άλλων Οδηγιών, και η Οδηγία 2014/54, που αφορά ειδικά την ελεύθερη κυκλοφορία και τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ .

Τέλος, και το 2017 εξετάστηκαν υποθέσεις που αφορούν την απαίτηση παρέλευσης συγκεκριμένου χρόνου από τον χρόνο κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η πρόσβαση σε θέσεις Δημοσίου, γεγονός που παγίως κρίνεται από τον Συνήγορο ως αθέμιτη διάκριση μεταξύ ελλήνων πολιτών με βάση της εθνική τους καταγωγή.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ο πλέον κατάλληλος φορέας για το σχεδιασμό και την υλοποίηση πολιτικών προς την κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης των Ρομά ,καθώς γνωρίζει τις τοπικές ιδιαιτερότητες και μπορεί να δώσει εξατομικευμένες λύσεις.

Ειδικότερα, η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορεί να αντιμετωπίσει το οξύτατο πρόβλημα της στέγασης των Ρομά , παραχωρώντας εκτάσεις και δημιουργώντας υποδομές διαβίωσης μέσα σε ανθρώπινο και υγιές περιβάλλον. Ακόμα μπορεί να στηρίξει την ένταξη και παραμονή των Ρομά στο σχολείο με δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της ίδιας της ομάδας και να αναλάβει πρωτοβουλίες για την προώθηση των Τσιγγάνων στην τοπική αγορά εργασίας αξιοποιώντας Εθνικά και Κοινοτικά προγράμματα.

Επιπλέον δύναται με στοχευμένες δράσεις, στον τομέα της υγείας ,να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στον τομέα της προληπτικής ιατρικής και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Τέλος, η Αυτοδιοίκηση μπορεί να ευαισθητοποιήσει και να ενεργοποιήσει την τοπική κοινωνία να καταπολεμήσει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, να αναδείξει τις θετικές ιδιαιτερότητες των ευπαθών ομάδων και γενικά να καλλιεργήσει την κοινωνική συνοχή, επιτυγχάνοντας έτσι την αρμονική συνύπαρξη μεταξύ κοινωνικών ομάδων που διαμένουν στα όρια του Δήμου.

Θα πρέπει όμως να επισημανθεί η έλλειψη εμπειρίας των Δήμων στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση σχετικών πολιτικών καθώς οι περιορισμένοι πόροι, που δυσχεραίνουν την επίτευξη πολλαπλών αρμοδιοτήτων που έχουν εκχωρηθεί από την Κεντρική Διοίκηση στους ΟΤΑ στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής.

Για να γίνει αποτελεσματική εφαρμογή στα παραπάνω πεδία και να δημιουργηθεί μια αποτελεσματική κοινωνική - προνοιακή πολιτική θα πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ: α) κεντρικού (εθνικού) επιπέδου για παράδειγμα Υπουργεία Απασχόλησης, Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Κοινωνικής προστασίας, Υγείας). β) Περιφερειακού επιπέδου (περιφερειακή διοικητική ή αυτοδιοίκηση). γ) Τοπικό επίπεδο (δήμοι, κοινότητες, κοινωνικές δημοτικές ενώσεις). Τέλος, θα μπορούσε να προστεθεί το υπερεθνικό επίπεδο (Ε.Ε, Ο.Η.Ε, Μ.Κ.Ο, ομάδες εθελοντών) (Αμίτσης, 2006).

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η αντιμετώπιση προβλημάτων όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός των Ελλήνων Τσιγγάνων απαιτεί μεν την πολιτική βούληση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την επίλυση του, αλλά αυτό που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι τα προβλήματα τέτοιου τύπου δεν μπορούν να επιλυθούν με πολιτικές που εστιάζονται μόνο σε τοπικό επίπεδο, χωρίς τη διαμόρφωση Εθνικής πολιτικής.

Είναι αυτονόητο ότι για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών συμπεριφορών, χρειάζεται συλλογική εγρήγορση και κινητοποίηση, ώστε να εξαλειφθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός των ευπαθών κοινωνικών ομάδων όπως οι Ρομά, με όρους κοινωνικής συνοχής, σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Ασημόπουλος, Χ., Κομπότη, Δ., Κοντογιάννη, Ε., Θέμελη, Χρ. (2016) Πρόγραμμα έρευνας παρέμβασης: διερεύνηση ψυχοκοινωνικών αναγκών Ρομά Δυτικής Αττικής και καλών πρακτικών στήριξης και προαγωγής της κοινωνικής τους ένταξης, Παραδοτέο 1ης φάσης, Έκθεση πολιτικών κοινωνικής υποστήριξης Ρομά στην περιφερειακή ενότητα Δυτικής Αττικής, Τμήμα Ερευνητικών Προγραμμάτων: Ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας, Τ.Ε.Ι. Αθήνας
2. Η ΑΥΓΗ (2018). Τρεις δράσεις της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά ανακοίνωσε η Θεανώ Φωτίου
3. Νόμος 4430/2016, Εφημερίδα της Κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου 205, 31 Οκτωβρίου 2016
4. Ελληνική Δημοκρατία, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (2015). Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, Απρίλιος 2015.
5. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Έκθεση σχετικά με την υλοποίηση του Πλαισίου της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά (COM(2014) 2009final)
6. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Πλαίσιο της ΕΕ για εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά μέχρι το 2020 (COM(2011) 173 τελικό
7. Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (2011). Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, Δεκέμβριος 2011, σελ. 1-43
<http://www.esfhellas.gr/el/Pages/StaticRoma20122020.aspx>
8. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008α). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Καταπολέμηση των διακρίσεων και ίσες ευκαιρίες: ανανεωμένη δέσμευση (COM(2008) 420 τελικό)

9. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2008β). Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: «Ανανεωμένη δέσμευση για την κοινωνική Ευρώπη: ενίσχυση της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη» (COM(2008) 418 τελικό)
10. Υπουργείο Εσωτερικών (2008). Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ελλήνων Τσιγγάνων, Ετήσια Έκθεση 2008, σελ. 1-22
11. Λιβάνη Α. (2001) Η κατάσταση των Τσιγγάνων στην Ελλάδα, Ελληνική Δημοκρατία, Εθνική Επιτροπή για τα δικαιώματα του ανθρώπου, σελ. 1-21
12. Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Δεκέμβριος 2011)
13. Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 11ης Μαρτίου 2009 σχετικά με την κοινωνική κατάσταση των Ρομά και τη βελτίωση της πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας της ΕΕ (2008/2137(INI)) (2010/C 87 E/12)
14. Ρομά ή Ρομ ή Τσιγγάνοι ή Γύφτοι: Από πού κατάγονται τελικά; (Πρώτο Θέμα, 3-11-2016).
14. Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας (2014). Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο, Αθήνα, Δεκέμβριος 2014, σελ. 1-112
15. Σχεδιασμός της στρατηγικής για την κοινωνική ένταξη των Ρομά στην Περιφέρεια Κρήτης ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007 – 2013
16. Οδηγός Διαμεσολαβητών Ρομά Κύκλος Εργασιών 3 Παραδοτέο 3 (SERCo_Roma-mediators-Guide)

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Roma Alert (2012). Actions promoting health access and protection of Roma population/Roma Alert! European Territorial Cooperation Programme

2. European Commission, (2004). *The Situation of Roma in an Enlarged European Union*, Directorate-General for Employment and Social Affairs, Fundamental rights and anti-discrimination, Luxembourg: European Communities
3. Making use of European Structural and Investment Funds for Roma Inclusion A Guide for Local Authorities EU Roma Network, Final version May 2014
4. ERIO's Recommendations to the Austrian EU Presidency July – December 2018

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- <https://el.wikipedia.org/wiki>
- <http://www.ypes.gr/>
- <https://egroma.gov.gr/>
- <http://www.ypakp.gr/>
- <http://www.espa.gr/>
- <https://keaprogram.gr/>
- <https://ec.europa.eu/>
- <http://www.oikokoinonia.gr>
- <https://www.synigoros.gr/>
- www.epanad.gov.gr